

LINGUA CASTELÁ E LITERATURA

Programación Didáctica
CPI AURELIO MARCELINO
2022-2023

ÍNDICE

- 1. COMPOSICIÓN DO DEPARTAMENTO**
- 2. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN**
- 3. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.**
- 4. RELACIÓN DE ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIÁBEIS DA MATERIA QUE FORMAN PARTE DOS PERFÍS COMPETENCIAIS.**
- 5. CONCRECIÓN DOS OBXECTIVOS PARA O CURSO**
 - 5.1. 2º ESO**
 - 5.2. 3º ESO**
 - 5.3. 4º ESO**
- 6. CONCRECIÓN PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVALIABLE DE TEMPORALIZACIÓN, GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA e PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.**
 - 6.1 2ºESO**
 - 6.2 3º ESO**
 - 6.3 4º ESO**
 - 6.4 CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA**
MATERIAIS E RECURSOS.
- 7. CRITERIOS SOBRE A AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN E PROMOCIÓN DO ALUMNADO**
- 8. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE**
- 9. ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES**
- 10. DISEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS OU**

COLECTIVAS QUE SE Poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados

11. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

12. CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS QUE SE TRABALLARÁN NO CURSO QUE CORRESPONDA

13. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES PROGRAMADAS POLO DEPARTAMENTO DIDÁCTICO

14. MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN AOS RESULTADOS ACADÉMICOS E PORCESOS DE MELLORA.

15. CONTRIBUCIÓN AO PROXECTO LECTOR

16. CONTRIBUCIÓN AO PLAN DE CONVIVENCIA

17. CONTRIBUCIÓN AO PLAN TIC.

1. COMPOSICIÓN DO DEPARTAMENTO

O Departamento de Lingua Castelá e Literatura do **CPI Aurelio Marcelino** está integrado por Susana Sánchez Arins, co acompañamento da profesora de Lingua Galega e Literatura Pilar, que imparten as seguintes materias:

Pilar : Lingua Castelá e Literatura en 2º ESO A e 4º ESO A

Susana Sánchez: Lingua Castelá e Literatura en 1º ESO A, 1º ESO B, 3º ESO A, 3º ESO B, Exención de Lingua Francesa en 2º ESO, Coordinación de Biblioteca Escolar e Xefatura de Departamento.

2. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN

Esta programación inscríbese no Proxecto Curricular de Centro e busca conciliar o cumprimento da lexislación educativa vixente co Artigo 27.2 da Constitución Española e a finalidade da educación secundaria obrigatoria como compensatoria das desigualdades sociais.

Para a súa elaboración tivéronse en conta, ademais do proxecto anteriormente mencionado, os seguintes documentos:

- Real Decreto 1105/2014, do 26 de decembro, polo que se establece o currículo básico da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato.

- Decreto 86/2015, segundo o cal é establecido o currículo ESO e Bacharelato LOMCE na Comunidade Autónoma de Galiza (DOG do 29 de xuño).

- Resolución 27/07/2015, na que son marcadas as instrucións de implantación da LOMCE no curso 2015/16 (DOG do 29 de xullo).

- Orde/ECD/65/2015, na que son descritas as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, a educación secundaria obrigatoria e o bacharelato (BOE do 29 de xaneiro).

- Decreto 229/2011 de atención á diversidade na Comunidade Autónoma de Galiza (DOG do 21 de decembro).

- Decreto 8/2015, que desenvolve a Lei 4/2011, do 30 de xuño, de convivencia e participación da comunidade educativa en materia de convivencia escolar (DOG do 27 de xaneiro) e a propia Lei (4/2011).

- Orde do 28/08/1995 que regula o procedemento para garantir o dereito do alumnado de ESO e Bacharelato a que o seu rendemento escolar sexa

avaliado conforme a criterios obxectivos (BOE do 20 de setembro) Apartado sexto, puntos 1 e 2.

– Instrucións do 1 de setembro de 2016 en relación coa organización e o funcionamento das bibliotecas escolares para el curso 2015/2016.

O noso centro, o CPI Aurelio Marcelino Rey García, está situado na vila de Cuntis, cabeceira do concello homónimo (Pontevedra). Ten unha extensión de 79,8 Km², distribuídos en oito parroquias. Cuntis forma parte da comarca do Umia.

As características máis salientables do noso alumnado son: case todo o alumnado cursa toda a etapa obrigatoria no mesmo centro e leva facendo grupo desde Educación Infantil. Por volta dun 50% fai uso do transporte escolar. A maioría é galegofalante (como primeira opción lingüística), amosa polo xeral un escaso hábito lector e as súas familias adscribíense a un nivel socioeconómico medio-baixo.

Estes trazos axudan a entender a necesidade de organizar a materia de Lingua Castelá e Literatura, na medida do posible, con desdobres de grupos. A existencia -cada ano- dun número significativo de alumn@s con dificultades moderadas e/ou graves no desenvolvemento da **competencia en comunicación lingüística** xustifica plenamente unha atención máis personalizada, que poida detectar esas carencias de forma temperá e adoptar as oportunas medidas de reforzo (que aparecen recollidas nesta programación).

Por esta razón, este curso foron artellados grupos dobres en 1ºESO e 2º ESO e 3ºESO complementados con reforzos.

3. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE

a. Comunicación lingüística (CL)

Esta competencia é o resultado da acción comunicativa dentro de prácticas sociais determinadas, nas que a persoa actúa con outras interlocutoras e a través de textos nun grande número de modalidades, formatos e soportes. Representa unha vía de coñecemento e contacto coa

diversidade cultural, que implica un factor de enriquecemento para a propia competencia e que adquire unha particular relevancia no caso das linguas estranxeiras. Por tanto, un enfoque intercultural no ensino e na aprendizaxe das linguas supón unha importante contribución ao desenvolvemento da competencia en comunicación lingüística do alumnado.

Para o adecuado desenvolvemento desta competencia, resulta necesario abordar a análise e a consideración dos distintos aspectos que interveñen nela, debido á súa complexidade. Para iso, débese atender aos cinco componentes que a constitúen e ás dimensións en que se concreta:

- A **compoñente lingüística** comprende diversas dimensións: léxica, gramatical, semántica, fonolóxica, ortográfica e ortoépica, entendendo esta como a articulación correcta do sono a partir da representación gráfica da lingua.
- A **compoñente pragmático-discursiva** contempla tres dimensións: sociolingüística (vinculada á produción e recepción adecuadas de mensaxes en diferentes contextos sociais), pragmática (que inclúe as microfuncións comunicativas e os esquemas de interacción) e discursiva (abarca las macrofuncións textuais e as cuestións relacionadas cos xéneros discursivos).
- A **compoñente sociocultural** contempla dúas dimensións: a referida ao coñecemento do mundo e a dimensión intercultural.
- A **compoñente estratéxica** permite ás persoas superar as dificultades e resolver os problemas que xorden no acto comunicativo. Inclúe, por un lado, destrezas e estratexias comunicativas para a lectura, a escritura, a fala, a escoita e a conversa; por outro lado, acolle destrezas ligadas ao tratamento da información, a lectura multimodal e á produción de textos dixitais en diferentes formatos. Tamén forman parte desta compoñente as estratexias xerais de carácter cognitivo, metacognitivo e socioafectivo que as persoas utilizan para comunicarse eficazmente.
- A **compoñente persoal** que se articula en tres dimensións: actitude, motivación e trazos de personalidade.

No ensino tradicional de Lingua Castelá e Literatura, de todas estas compoñentes, foi privilexiada a lingüística, mais debemos ter en conta que son

a pragmático-discursiva e a estratéxica as que focalizan a acción docente no concepto actual de adquisición de competencia en comunicación lingüística.

b. Competencia matemática e competencias en ciencia e tecnoloxía (CMCCT)

A competencia matemática implica a capacidade de aplicar o razoamento matemático e as súas ferramentas para describir, interpretar e predicir distintos fenómenos no seu contexto.

Para o adecuado desenvolvemento da competencia matemática, hai que abordar catro áreas relativas ao números, a álgebra, a xeometría e a estadística, a cales se interrelacionan de formas diversas:

- A **cantidade**. Esta noción incorpora a cuantificación dos atributos dos obxectos, as relacións, as situacións e as entidades do mundo, interpretando distintas representacións de todas elas e xulgando interpretacións e argumentos. Participar na cuantificación do mundo supón comprender as medicións, os cálculos, as magnitudes, as unidades, os indicadores, o tamaño relativo e as tendencias e patróns numéricos.
- O **espazo e a forma**. Inclúen unha ampla gama de fenómenos do noso mundo visual e físico: patróns, propiedades dos obxectos, posicións, direccións e as súas representacións; descodificación e codificación de información visual, así como navegación e interacción dinámica con formas reais ou con representacións.
- A **mudanza e as relacións**. O mundo abrangue multitude de relacións temporais e permanentes entre los obxectos e as circunstancias, nas que as mudanzas son producidas dentro de sistemas de obxectos interrelacionados. Ter máis coñecementos sobre a mudanza e as relacións supón comprender os tipos fundamentais de mudanza e saber cando teñen lugar, a fin de utilizar modelos matemáticos adecuados para describilos e predicilos.
- A **incerteza e os datos**. Son un fenómeno central da análise matemática presente en distintos momentos do proceso de resolución de problemas, no que resultan básicas a presentación e a interpretación de datos.

As **competencias básicas en ciencia e tecnoloxía** proporcionan un achegamento ao mundo físico e á interacción responsábel con el desde accións –tanto individuais como colectivas– orientadas a conservar e mellorar o medio natural, decisivas para protexer e manter a calidade de vida e o progreso dos pobos. Estas competencias contribúen ao desenvolvemento do pensamento científico, pois inclúen a aplicación dos métodos propios da racionalidade científica e as destrezas tecnolóxicas; estes métodos conducen a adquirir coñecementos, contrastar ideas e aplicar os descubrimentos ao benestar social.

As competencias en ciencia e tecnoloxía capacitan persoas responsábeis e respectuosas para desenvolver xuízos críticos sobre os feitos científicos e tecnolóxicos que se suceden ao longo dos tempos, pasados e actuais. Estas competencias habilitarán para identificar, propor e resolver situacións da vida cotiá –persoal e social–, de forma análoga a como se actúa fronte a los retos e problemas propios das actividades científicas e tecnolóxicas.

O ámbito que deben ser abordados para adquirir as competencias en ciencia e tecnoloxía son:

- **Sistemas físicos** asociados os comportamentos das substancias no campo físico-químico.
- **Sistemas biolóxicos**, propios dos seres vivos, dotados dunha complexidade orgánica que hai que coñecer para preservalos e evitar o seu deterioro.
- **Sistemas da Terra e do espazo**, desde unha perspectiva xeolóxica e cosmogónica.
- **Sistemas tecnolóxicos**, derivados, basicamente da aplicación de saberes científicos aos usos cotiás de instrumentos, máquinas e ferramentas, e ao desenvolvemento de novas tecnoloxías asociadas ás revolucións industriais, que foron mellorando a situación dos pobos.

Ao complementar os sistemas de referencia enumerados e promover accións transversais a todos eles, a adquisición das competencias en ciencia e tecnoloxía necesita, de maneira esencial, a formación e práctica nos seguintes dominios:

- ◆ **Investigación científica** como procedemento e recurso para conseguir

coñecementos científicos e tecnolóxicos logrados ao longo da historia.

- ◆ **Comunicación da ciencia**, para transmitir adecuadamente os coñecementos, achados e procesos.

c. Competencia dixital (CD)

A competencia dixital é aquela que implica o uso creativo, crítico e seguro das tecnoloxías da información e a comunicación, para alcanzar os obxectivos relacionados coa aprendizaxe, o uso do tempo libre, a inclusión e participación na sociedade, o traballo e o emprego.

Esta competencia supón, ademais dunha adecuación ás mudanzas que introducen as novas tecnoloxías na alfabetización, a lectura e a escritura, un novo conxunto de habilidades, actitudes e coñecementos necesarios na actualidade para ser autónomas nun entorno dixital.

Un adecuado desenvolvemento da competencia dixital implica abordar varios ámbitos:

- A **información**. Supón comprender como é xestionada e de que modo é posta a disposición das persoas usuarias, así como coñecer e manexar diferentes motores de pesquisa e bases de datos, sabendo escoller aqueles que mellor respondan ás propias necesidades informativas.
- A **análise e interpretación** da información que se obtén, o cotexo e a avaliación do contido dos medios de comunicación, en función da súa validez, fiabilidade e adecuación entre as fontes, tanto en liña como fóra de liña.
- A **transformación da información en coñecemento**, seleccionando apropiadamente diferentes opcións de almacenaxe.
- A **comunicación**. Supón tomar conciencia dos diferentes medios de comunicación dixital e de varios paquetes de *software* de comunicación e o seu funcionamento, os seus beneficios e carencias en función do contexto e das persoas destinatarias. Ao mesmo tempo, implica saber que recursos poden ser compartir publicamente e cal é o seu valor. É dicir, trátase de coñecer de que maneira as tecnoloxías e os medios de comunicación poden permitir diferentes formas de participación e colaboración para crear contidos que xeren un beneficio común. Iso supón coñecer cuestións éticas como a identidade dixital e as normas de

interacción dixital.

- A **creación de contidos**. Implica que os contidos dixitais poden ser realizados en diversos formatos (texto, audio, vídeo, imaxes), así como identificar os programas ou aplicacións que mellor se adaptan ao contido que se desexa crear. Supón tamén unha contribución ao coñecemento de dominio público (*wikis*, foros públicos, revistas), tendo en conta as normativas sobre os dereito de autoría e as licencias de uso e publicación da información.
- A **seguridade**. Trátase de saber cales son os distintos riscos asociados ao uso das tecnoloxías e os recursos en liña, así como as estratexias actuais para evitalos. Isto supón identificar comportamentos adecuados no ámbito dixital para protexer a información –propia e doutras persoas–, así como coñecer os aspectos aditivos das tecnoloxías.
- A **resolución de problemas**. Esta dimensión implica coñecer a composición dos dispositivos dixitais, as súas potencialidades e as súas limitacións para conseguir metas persoais, así como saber onde buscar axuda para resolver problemas teóricos e técnicos. Isto significa unha combinación heteroxénea e ben equilibrada das tecnoloxías dixitais e non dixitais básicas nesta área de coñecemento.

d. Aprender a aprender (CAA)

A competencia de aprender a aprender é fundamental para a aprendizaxe permanente que se dá ao longo da vida e que ten lugar en distintos contextos, formais, non formais e informais. Esta competencia caracterízase pola habilidade para iniciar e organizar a aprendizaxe, e para persistir nela. Isto esixe, en primeiro lugar, ter capacidade para motivarse por aprender. Tal motivación depende de que sexan xeradas curiosidade e necesidade de aprender, de que a estudante se sinta protagonista do proceso e o resultado da súa aprendizaxe e, finalmente, de que chegue a alcanzar as metas de aprendizaxe propostas e, así, se produza nela unha percepción de eficacia. Todo o anterior contribúe a motivala para abordar futuras tarefas de aprendizaxe.

En segundo lugar, en canto á organización e xestión da aprendizaxe, a competencia de aprender a aprender necesita coñecer e controlar os propios

procesos de aprendizaxe para axustalos aos tempos e ás demandas das tarefas e actividades que conducen esta. A competencia de aprender a aprender desemboca nunha aprendizaxe cada vez máis eficaz e autónoma. Por outra parte, para o adecuado desenvolvemento do sentido da iniciativa e o espírito emprendedor, resulta necesario abordar estes aspectos:

- O **coñecemento que a estudante ten acerca do que sabe e do que descoñece**, do que é quen de aprender, do que lle interesa, etc.
- O **coñecemento da disciplina** na que se materializa a tarefa de aprendizaxe, así como o saber do contido concreto e das demandas da propia tarefa.
- O **coñecemento das diferentes estratexias** posíbeis para afrontar a tarefa.
- **Estratexias de planificación** nas que se reflicte a meta de aprendizaxe que se persegue, así como o plan de acción cuxa aplicación se ten prevista para alcanzala.
- **Estratexias de supervisión** nas que o estudante vai comprobando a adecuación das accións que está a desenvolver e a aproximación á meta.
- **Estratexias de avaliación** nas que se analiza tanto o resultado como o proceso que se levou a cabo.

A motivación e a confianza son cruciais para adquirir esta competencia. Ambas son potenciais propondo metas realistas a curto, medio e longo prazo. Se son alcanzadas esas metas, aumentan a percepción de eficacia e a confianza, e con iso elévanse os obxectivos de aprendizaxe de forma progresiva. As persoas deben ser capaces de apoiarse en experiencias vitais e de aprendizaxe previas, a fin de usar e aplicar os novos coñecementos e capacidades noutros contextos, como os da vida privada e profesional, a educación e a formación.

e. Competencias sociais e cívicas (CSV)

As competencias sociais e cívicas implican a habilidade e a capacidade para utilizar os coñecementos e as actitudes sobre a sociedade –entendida desde diferentes perspectivas, na súa concepción dinámica, cambiante e complexa–, e para interpretar fenómenos e problemas sociais en contextos cada vez máis diversificados. Tamén inclúen a capacidade de elaborar

respostas, tomar decisións e resolver conflitos, así como interactuar con outras persoas e grupos conforme a unhas normas baseadas no respecto mutuo e en conviccións democráticas. Ademais, inclúen accións máis achegadas e inmediatas respecto á persoa como parte dunha implicación cívica e social.

A **competencia social** relaciónase co benestar persoal e colectivo. Esixe entender o modo no que as persoas poden procurarse un estado óptimo de saúde física e mental, tanto para elas mesmas como para as súas familias e o seu entorno social próximo; tamén implica saber como un estilo de vida saudábel pode contribuír a iso.

A **competencia cívica** baséase no coñecemento crítico dos conceptos de democracia, xustiza, igualdade, cidadanía e dereitos civís, así como da súa formulación na Declaración Universal do Dereitos Humanos, a Carta dos Dereitos Fundamentais da Unión Europea, Constitución española e outras declaracións internacionais, e da súa aplicación por parte de diversas institucións a escala local, rexional, nacional, estatal, europea e internacional. Isto inclúe coñecer os acontecementos contemporáneos, así como os feitos máis destacados e as principais tendencias nas historias nacional, europea e mundial. Engloba, tamén, a comprensión dos procesos sociais e culturais de carácter migratorio que implican a existencia de minorías culturais e sociedades híbridas no mundo globalizado.

Por tanto, para o adecuado desenvolvemento destas competencias, é necesario comprender e entender as experiencias colectivas, a organización e o funcionamento do pasado e o presente das sociedades, a realidade social do mundo no que se vive, os seus conflitos e as motivacións destes, os elementos que son comúns e os que son diferentes. Tamén é preciso coñecer os espazos e territorios en que se desenvolve a vida dos grupos humanos, os seus logros e problemas, para comprometerse persoal e colectivamente no seu melloramento, participando, así, de forma activa, eficaz e construtiva na vida social e profesional.

Da mesma maneira, estas competencias incorporan formas de comportamento individual que capacitan ás persoas para convivir nunha sociedade cada vez máis plural, dinámica, cambiante e complexa para relacionarse coas demais. Tamén as capacitan para cooperar, comprometerse e facer fronte a conflitos, así como para tomar perspectiva, desenvolver a percepción da persoa respecto á súa capacidade para influír no social e

elaborar argumentacións baseadas en evidencias.

Adquirir estas competencias supón ser quen de pórse no lugar da outra, aceptar as diferencias, ser tolerante e respectar os valores, as crenzas, as culturas, e a historia persoal e colectiva das demais persoas. É dicir, trátase de unir o individual e o social, o privado e o público na procura de solucións construtivas dos conflitos e problemas da sociedade democrática.

f. Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE)

A competencia de sentido de iniciativa e espírito emprendedor implica a capacidade de transformar as ideas en actos. Iso significa adquirir conciencia da situación na que hai que intervir ou que se debe resolver, e saber escoller, planificar e xestionar as destrezas, habilidades, actitudes e coñecementos necesarios con criterio propio, a fin de alcanzar o obxectivo previsto.

Esta competencia está presente nos ámbitos persoal, social, escolar e laboral en que se desenvolven as persoas, e permítelles o desenvolvemento das súas actividades e o aproveitamento de novas oportunidades. Constitúe, igualmente, o cimento de outras capacidades e coñecementos máis específicos, e inclúe a conciencia dos valores éticos relacionados.

A adquisición desta competencia é determinante para formar futuras cidadás emprendedoras; deste modo, contribúese á cultura do emprendemento. Neste sentido, a súa formación debe incluír destrezas e coñecementos relacionados coas oportunidades de carreira e o mundo do traballo, a educación económica e financeira, o coñecemento da organización e os procesos empresariais. Igualmente, supón o desenvolvemento de actitudes que impliquen un cambio de mentalidade que favoreza a iniciativa emprendedora, e a capacidade de pensar de forma creativa, de xestionar o risco e de manexar a incerteza. Estas habilidades resultan moi importantes para favorecer o nacemento de emprendedoras sociais, como as denominadas intraempreendedoras (empreendedoras que traballan dentro de empresas ou organizacións que non son súas), así como de futuras empresarias.

Para o adecuado desenvolvemento desta competencia, resulta necesario abordar estes aspectos:

A **capacidade proactiva para xestionar proxectos**; capacidade de análise, planificación, organización, xestión e toma de decisións; resolución de problemas; habilidade para traballar individualmente e de maneira

colaborativa dentro dun equipo; sentido da responsabilidade; avaliación e autoavaliación.

- A **capacidade creadora e de innovación**; creatividade e imaxinación; autocoñecemento e autoestima, autonomía e independencia, interese e esforzo, espírito emprendedor, iniciativa e innovación.
- A **capacidade de asunción e xestión de riscos**, e o manexo da incerteza: comprensión e asunción de riscos; capacidade para xestionar o risco e manexar a incerteza.
- As **calidades do liderado**, de traballo individual e en equipo, de liderado e delegación, capacidade para traballar individualmente e en equipo, capacidade de representación e negociación.
- O **sentido crítico e da responsabilidade**; sentido e pensamento crítico, sentido da responsabilidade.

g. Conciencia e expresións culturais (CCEC)

A **competencia en conciencia e expresións culturais** implica coñecer, comprender, apreciar e valorar con espírito crítico, con unha actitude aberta e respectuosa, as diferentes manifestacións culturais e artísticas, utilízalas como fonte de enriquecemento e goce persoal, e consideralas como parte da riqueza e o patrimonio dos pobos.

Esta competencia incorpora tamén unha compoñente expresiva que se refire á propia capacidade estética e creadora, e ao dominio das capacidades relacionadas cos diferentes códigos artísticos e culturais, para poder usalas como medio de comunicación e expresión persoal. Implica igualmente manifestar interese pola participación na vida cultural e por contribuír á conservación do patrimonio cultural e artístico, tanto da propia comunidade como doutras comunidades.

Para o adecuado desenvolvemento desta competencia, resulta necesario abordar estes ámbitos:

O **coñecemento, estudo e comprensión tanto dos diferentes estilos e xéneros artísticos** como das principais obras e producións do patrimonio cultural e artístico en distintos períodos históricos, as súas características e as súas relacións coa sociedade en que son creadas, así como os trazos das obras de arte producidas. Isto conseguirase mediante o contacto

coas obras de arte. Este coñecemento tamén se vincula coa creación da identidade cultural como cidadá dun país ou integrante dun grupo.

- A **aprendizaxe das técnicas e os recursos** das diferentes linguaxes artísticas e formas de expresión cultural, así como da integración de distintas linguaxes.
- O **desenvolvemento da capacidade e intención de expresarse e comunicar ideas**, experiencias e emocións propias, partindo da identificación do potencial artístico persoal (aptitude/talento). Así mesmo, tamén se pretende o desenvolvemento da capacidade de percibir, comprender e enriquecerse coas producións do mundo da arte e da cultura.
- A **potenciación da iniciativa, a creatividade e a imaxinación propias** de cada persoa de cara á expresión das propias ideas e sentimentos. É dicir, é a capacidade de imaxinar e realizar producións que supoñan recreación, innovación e transformación. Implica o fomento de habilidades que permitan reelaborar ideas e sentimentos propios e alleos, e esixe desenvolver o autoconhecimento e a autoestima, así como a capacidade de resolución de problemas e a asunción de riscos.
- O **interese, aprecio, respecto, goce e valoración crítica** das obras artísticas e culturais que se producen na sociedade, cun espírito aberto, positivo e solidario.
- A **promoción da participación na vida e nas actividades culturais** da sociedade en que se vive, ao longo de toda a vida. Isto leva implícitos comportamentos que favorecen a convivencia social.
- O **desenvolvemento da capacidade de esforzo, constancia e disciplina**, requisitos necesarios para crear calquera produción artística de calidade, así como habilidades de cooperación que permitan elaborar traballos colectivos.

4. RELACIÓN DE ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIÁBEIS DA MATERIA QUE FORMAN PARTE DOS PERFÍS COMPETENCIAIS.

PERFIL DE COMPETENCIA 2º ESO

COMPETENCIA LINGUÍSTICA

	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
EXPRESIÓN ORAL	<p>LCLB1.2.4. Resume textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e argumentativos de forma clara, recollendo as ideas principais e integrando a información en oracións que se relacionen lxicamente e semanticamente.</p> <p>LCLB1.5.1. Realiza presentacións orais.</p> <p>LCLB1.5.3. Incorpora progresivamente palabras propias do nivel formal da lingua nas súas prácticas orais.</p> <p>LCLB1.5.4. Pronuncia con corrección e claridade, modulando e adaptando a súa mensaxe á finalidade da práctica oral.</p> <p>LCLB1.6.2. Respecta as normas de cortesía que deben dirixir as conversas orais axustándose á quenda de palabra, respectando o espazo, xesticulando adecuadamente, escoitando activamente as demais persoas e usando fórmulas de saúdo e despedida</p> <p>LCLB2.1.2. Comprende o significado das palabras propias de nivel formal da lingua e incorpóraas ao seu repertorio léxico.</p> <p>LCLB3.1.2. Recoñece e corrixe erros ortográficos e gramaticais en textos propios e alleos, aplicando os coñecementos adquiridos para mellorar a produción de textos nas súas producións orais, escritas e audiovisuais.</p> <p>LCLB3.5.1. Recoñece, usa e explica os conectores textuais (de adición, contraste e explicación) e os principais mecanismos de referencia interna, gramaticais (substitucións pronominais) e léxicos (elipse e substitucións mediante sinónimos e hiperónimos), e valora a súa función na organización do contido do texto.</p> <p>LCLB3.7.1. Participa en proxectos (elaboración de materiais multimedia, folletos, carteis, recensións sobre libros e películas, obras de teatro, etc.) nos que se utilizan varias linguas e relacionados cos elementos transversais, evita estereotipos lingüísticos ou culturais, e valora as competencias que posúe como persoa plurilingüe.</p> <p>LCLB4.3.1. Fala na clase dos libros e comparte as súas impresións cos/coas compañeiros/as.</p> <p>LCLB4.3.2. Le en voz alta modulando, adecuando a voz, apoiándose en elementos da comunicación non verbal e potenciando a expresividade verbal.</p>
EXPRESIÓN ESCRITA	<p>LCLB1.2.4. Resume textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e argumentativos de forma clara, recollendo as ideas principais e integrando a información en oracións que se relacionen lxicamente e semanticamente.</p> <p>LCLB2.1.2. Comprende o significado das palabras propias de nivel formal da lingua e incorpóraas ao seu repertorio léxico.</p> <p>LCLB2.4.2. Escribe textos usando o rexistro adecuado, organizando as ideas con</p>

	<p>claridade, enlazando enunciados en secuencias lineais cohesionadas e respectando as normas gramaticais e ortográficas.</p> <p>LCLB2.5.1. Escribe textos propios do ámbito persoal e familiar, escolar ou educativo e social, imitando textos modelo.</p> <p>LCLB3.1.2. Recoñece e corrixe erros ortográficos e gramaticais en textos propios e alleos, aplicando os coñecementos adquiridos para mellorar a produción de textos nas súas producións orais, escritas e audiovisuais.</p> <p>LCLB3.5.1. Recoñece, usa e explica os conectores textuais (de adición, contraste e explicación) e os principais mecanismos de referencia interna, gramaticais (substitucións pronominais) e léxicos (elipse e substitucións mediante sinónimos e hiperónimos), e valora a súa función na organización do contido do texto</p> <p>LCLB4.4.1. Redacta textos persoais de intención literaria a partir de modelos dados seguindo as convencións do xénero, con intención lúdica e creativa.</p>
<p>COMPRESIÓN ORAL</p>	<p>LCLB1.1.1. Comprende o sentido global de textos orais propios do ámbito persoal, escolar/ educativo e social, identificando a estrutura, a información relevante e a intención comunicativa do/da falante.</p> <p>LCLB1.1.2. Retén información relevante e extrae informacións concretas.</p> <p>LCLB1.1.3. Segue e interpreta instrucións orais respectando a xerarquía dada.</p> <p>LCLB1.2.1. Comprende o sentido global de textos orais de intención narrativa, descritiva, instrutiva, expositiva e argumentativa, identificando a información relevante, determinando o tema e recoñecendo a intención comunicativa do/da falante, así como a súa estrutura e as estratexias de cohesión textual oral.</p> <p>LCLB1.2.2. Retén información relevante e extrae informacións concretas.</p> <p>LCLB1.3.1. Observa e analiza as intervencións particulares de cada participante nun debate tendo en conta o ton empregado, a linguaxe que se utiliza, o contido e o grao de respecto cara ás opinións das demais persoas.</p> <p>LCLB2.1.2. Comprende o significado das palabras propias de nivel formal da lingua e incorpóraas ao seu repertorio léxico.</p> <p>LCLB3.1.2. Recoñece e corrixe erros ortográficos e gramaticais en textos propios e alleos, aplicando os coñecementos adquiridos para mellorar a produción de textos nas súas producións orais, escritas e audiovisuais.</p>
<p>COMPRESIÓN ESCRITA</p>	<p>LCLB1.1.2. Retén información relevante e extrae informacións concretas.</p> <p>LCLB1.2.2. Retén información relevante e extrae informacións concretas.</p> <p>LCLB2.1.1. Pon en práctica diferentes estratexias de lectura en función do obxectivo e o tipo de texto.</p> <p>LCLB2.1.2. Comprende o significado das palabras propias de nivel formal da lingua e incorpóraas ao seu repertorio léxico.</p> <p>LCLB2.1.4. Deduce a idea principal dun texto e recoñece as ideas secundarias, comprendendo as relacións que se establecen entre elas.</p> <p>LCLB2.2.1. Localiza, relaciona e secuencia informacións explícitas e implícitas nun texto, e deduce informacións ou valoracións implícitas.</p> <p>LCLB3.1.2. Recoñece e corrixe erros ortográficos e gramaticais en textos propios e alleos, aplicando os coñecementos adquiridos para mellorar a produción de textos nas súas producións orais, escritas e audiovisuais.</p> <p>LCLB4.1.1. Le e comprende cun grao crecente de interese e autonomía obras literarias próximas aos seus gustos, ás súas afeccións e aos seus intereses.</p>

PERFIL DE COMPETENCIA 4º ESO

COMPETENCIA LINGÜÍSTICA

	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
EXPRESIÓN ORAL	<p>LCLB1.6.6. Aplica os coñecementos gramaticais á avaliación e á mellora da expresión oral, recoñecendo en exposicións orais propias ou alleas as dificultades expresivas (incoherencias, repeticións, ambigüidades, impropiedades léxicas, pobreza e repetición de conectores etc.)</p> <p>LCLB1.7.2. Analiza criticamente debates e faladoiros procedentes dos medios de comunicación, recoñecendo neles a validez dos argumentos e valorando criticamente a súa forma e o seu contido.</p> <p>LCLB2.3.1. Identifica e expresa as posturas de acordo e desacordo sobre aspectos parciais ou globais dun texto.</p> <p>LCLB2.3.2. Elabora a súa propia interpretación sobre o significado dun texto.</p> <p>LCLB3.7.1. Revisa os seus discursos orais e escritos aplicando correctamente as normas ortográficas e gramaticais, recoñecendo o seu valor social para obter unha comunicación eficiente.</p> <p>LCLB4.3.1. Fala na clase dos libros e comparte as súas impresións cos/coas compañeiros/as.</p>
EXPRESIÓN ESCRITA	<p>LCLB1.2.6. Resume textos narrativos, descritivos, expositivos e argumentativos de forma clara, recollendo as ideas principais e integrando a información en oracións que se relacionen lxicamente e semanticamente.</p> <p>LCLB1.5.1. Utiliza e valora a lingua como un medio para adquirir, procesar e transmitir novos coñecementos, para expresar ideas e sentimentos, e para regular a conduta.</p> <p>LCLB2.1.6. Comprende o significado de palabras propias do nivel culto da lingua que incorpora ao seu repertorio léxico, e recoñecendo a importancia de enriquecer o seu vocabulario para expresarse con exactitude e precisión.</p> <p>LCLB2.3.2. Elabora a súa propia interpretación sobre o significado dun texto.</p> <p>LCLB2.5.1. Aplica técnicas diversas para planificar os seus escritos (esquemas, árbores, mapas conceptuais etc.)</p> <p>LCLB2.5.3. Escribe textos en diferentes soportes usando o rexistro adecuado, organizando as ideas con claridade, enlazando enunciados en secuencias lineais cohesionadas, e respectando as normas gramaticais e ortográficas.</p> <p>LCLB2.5.6. Reescribe textos propios e alleos aplicando as propostas de mellora que se deducen da avaliación da produción escrita.</p> <p>LCLB2.6.1. Redacta con claridade e corrección textos propios dos ámbitos persoal, educativo, social e laboral.</p> <p>LCLB2.6.2. Redacta con claridade e corrección textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e argumentativos, adecuándose aos trazos propios da tipoloxía seleccionada.</p> <p>LCLB2.6.3. Utiliza variados organizadores textuais nos seus escritos.</p> <p>LCLB2.7.1. Produce textos diversos recoñecendo na escritura o instrumento que é capaz de organizar o seu pensamento</p> <p>LCLB2.7.2. Utiliza nos seus escritos palabras propias do nivel formal da lingua que incorpora ao seu repertorio léxico, e recoñece a importancia de enriquecer o</p>

	<p>seu vocabulario para expresarse oralmente e por escrito con exactitude e precisión.</p> <p>LCLB3.7.1. Revisa os seus discursos orais e escritos aplicando correctamente as normas ortográficas e gramaticais, recoñecendo o seu valor social para obter unha comunicación eficiente.</p> <p>LCLB4.5.1. Redacta textos persoais de intención literaria a partir de modelos dados, seguindo as convencións do xénero e con intención lúdica e creativa.</p> <p>LCLB4.6.1. Consulta e cita adecuadamente varias fontes de información para desenvolver por escrito, con rigor, claridade e coherencia, un tema relacionado co currículo de Literatura</p> <p>LCLB4.6.2. Achega nos seus traballos escritos ou orais conclusións e puntos de vista persoais e críticos sobre as obras literarias, expresándose con rigor, claridade e coherencia.</p>
COMPRESIÓN ORAL	<p>LCLB1.2.1. Comprende o sentido global de textos orais de intención narrativa, descritiva, instrutiva, expositiva e argumentativa, identificando a estrutura e a información relevante, determinando o tema e recoñecendo a intención comunicativa do/da falante.</p> <p>LCLB1.6.3. Incorpora progresivamente palabras propias do nivel formal da lingua nas súas prácticas orais.</p> <p>LCLB1.7.1. Coñece, valora e aplica as normas que rexen a cortesía na comunicación oral.</p> <p>LCLB1.7.2. Analiza criticamente debates e faladoiros procedentes dos medios de comunicación, recoñecendo neles a validez dos argumentos e valorando criticamente a súa forma e o seu contido.</p> <p>LCLB2.1.1. Comprende textos de diversa índole pondo en práctica diferentes estratexias de lectura e autoavaliación da súa propia comprensión en función do obxectivo e o tipo de texto, actualizando coñecementos previos, traballando os erros de comprensión e construíndo o significado global do texto.</p> <p>LCLB2.4.1. Utiliza de forma autónoma diversas fontes de información, integrando os coñecementos adquiridos nos seus discursos orais ou escritos.</p> <p>LCLB3.7.1. Revisa os seus discursos orais e escritos aplicando correctamente as normas ortográficas e gramaticais, recoñecendo o seu valor social para obter unha comunicación eficiente.</p> <p>LCLB4.3.3. Le en voz alta, modulando e adecuando a voz, apoiándose en elementos da comunicación non verbal e potenciando a expresividade verbal.</p> <p>LCLB4.3.4. Dramatiza fragmentos literarios breves desenvolvendo progresivamente a expresión corporal como manifestación de sentimentos e emocións, respectando as producións das demais persoas.</p>
COMPRESIÓN ESCRITA	<p>LCLB1.1.3. Retén información relevante e extrae informacións concretas.</p> <p>LCLB1.2.3. Retén información relevante e extrae informacións concretas.</p> <p>LCLB1.2.4. Interpreta e valora aspectos concretos do contido de textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e argumentativos, emitindo xuízos razoados e relacionándoos con conceptos persoais, para xustificar un punto de vista particular.</p> <p>LCLB1.2.5. Utiliza progresivamente os instrumentos adecuados para localizar o significado de palabras ou enunciados descoñecidos (demanda axuda, busca en dicionarios, lembra o contexto en que aparece, etc.).</p> <p>LCLB1.2.6. Resume textos narrativos, descritivos, expositivos e argumentativos de forma clara, recollendo as ideas principais e integrando a información en oracións que se relacionen lxicamente e semanticamente.</p> <p>LCLB2.1.2. Localiza, relaciona e secuencia as informacións explícitas dos</p>

textos.

LCLB2.1.4. Constrúe o significado global dun texto ou de frases do texto demostrando unha comprensión plena e detallada deste.

LCLB2.2.1. Recoñece e expresa o tema, as ideas principais, a estrutura e a intención comunicativa de textos escritos propios dos ámbitos persoal, educativo, social e laboral, e de relacións con organizacións, identificando a tipoloxía textual seleccionada (narración, exposición, etc.), a organización do contido e o formato utilizado.

LCLB2.2.4. Localiza informacións explícitas nun texto e relaciónaaas entre si e co contexto, secuênciaas e deduce informacións ou valoracións implícitas.

LCLB2.2.5. Interpreta o sentido de palabras, expresións, frases ou pequenos fragmentos extraídos dun texto en función do seu sentido global.

LCLB2.4.1. Utiliza de forma autónoma diversas fontes de información, integrando os coñecementos adquiridos nos seus discursos orais ou escritos.

LCLB2.6.6. Explica por escrito o significado dos elementos visuais que poidan aparecer nos textos (gráficas, imaxes, etc.).

LCLB3.7.1. Revisa os seus discursos orais e escritos aplicando correctamente as normas ortográficas e gramaticais, recoñecendo o seu valor social para obter unha comunicación eficiente.

LCLB3.8.2. Coñece os elementos da situación comunicativa que determinan os usos lingüísticos (tema, propósito, destinatario, xénero textual, etc.).

LCLB4.1.1. Le e comprende cun grao crecente de interese e autonomía obras literarias próximas aos seus gustos e ás súas afeccións.

LCLB4.1.2. Valora algunha das obras de lectura libre, resumindo o contido, explicando os aspectos que máis chamaron a súa atención e o que a lectura lle achegou como experiencia persoal.

LCLB4.2.1. Desenvolve progresivamente a capacidade de reflexión observando, analizando e explicando a relación existente entre manifestacións artísticas de todas as épocas (música, pintura, cine, etc.)

COMPETENCIA SOCIAL E CIDADÁ

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

.LCLB1.3.1. Escoita, observa e interpreta o sentido global de debates, coloquios e conversas espontáneas identificando a información relevante, determinando o tema e recoñecendo a intención comunicativa e a postura de cada participante, así como as diferenzas formais e de contido que regulan os intercambios comunicativos formais e os espontáneos.

LCLB1.3.5. Recoñece e asume as regras de interacción, intervención e cortesía que regulan os debates e calquera intercambio comunicativo oral.

LCLB1.7.3. Participa activamente nos debates escolares, respectando as regras de intervención, interacción e cortesía que os regulan, utilizando unha linguaxe non discriminatória

LCLB2.2.2. Identifica os trazos diferenciais dos xéneros xornalísticos informativos e de opinión (noticias, reportaxes, editoriais, artigos e columnas, cartas á dirección, comentarios e crítica).

LCLB2.3.3. Respecta as opinións das demais persoas.

LCLB1.7.3. Participa activamente nos debates escolares, respectando as regras de intervención, interacción e cortesía que os regulan, utilizando unha linguaxe non discriminatória.

LCLB3.8.2. Coñece os elementos da situación comunicativa que determinan os usos lingüísticos (tema, propósito, destinatario, xénero textual, etc.).

LCLB3.10.2. Valora a importancia de utilizar o rexistro adecuado a cada situación comunicativa, e aplícao nos seus discursos orais e escritos

LCLB4.4.2. Expresa a relación entre o contido da obra, a intención do/da autor/a e o contexto, e o mantemento de temas e formas, emitindo xuízos persoais razoados.

LCLB4.5.2. Desenvolve o gusto pola escritura como instrumento de comunicación capaz de analizar e regular os seus propios sentimentos

COMPETENCIA APRENDER A APRENDER

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

.LCLB1.2.3. Retén información relevante e extrae informacións concretas.

LCLB1.2.4. Interpreta e valora aspectos concretos do contido de textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e argumentativos, emitindo xuízos razoados e relacionándoos con conceptos persoais, para xustificar un punto de vista particular

LCLB1.2.6. Resume textos narrativos, descritivos, expositivos e argumentativos de forma clara, recollendo as ideas principais e integrando a información en oracións que se relacionen lxicamente e semanticamente.

LCLB1.4.3. Recoñece os erros da produción oral propia e allea a partir da práctica habitual da avaliación e autoavaliación, e propón solucións para melloralas.

LCLB1.6.5. Resume oralmente exposicións, argumentacións, intervencións públicas, etc., recollendo as ideas principais e integrando a información en oracións que se relacionen lxicamente e semanticamente.

LCLB2.1.5. Fai conexións entre un texto e o seu contexto, integrándoo e avaliándoo criticamente, e realizando hipóteses sobre el

LCLB2.2.6. Interpreta, explica e deduce a información dada en esquemas, mapas conceptuais, diagramas, gráficas, fotografías, etc

LCLB2.3.2. Elabora a súa propia interpretación sobre o significado dun texto.

LCLB2.5.4. Revisa o texto en varias fases para aclarar problemas co contido (ideas, estrutura, etc.) ou coa forma (puntuación, ortografía, gramática e presentación).

LCLB2.5.5. Avalía, utilizando guías, a súa propia produción escrita e a dos/das seus/súas compañeiros/as.

LCLB2.6.4. Resume o contido de calquera tipo de texto, recollendo as ideas principais con coherencia e cohesión e expresándoas cun estilo propio, evitando reproducir literalmente as palabras do texto.

LCLB2.6.5. Realiza esquemas e mapas conceptuais que estruturen o contido dos textos traballados.

LCLB3.3.3. Coñece o significado dos principais prefixos e sufixos de orixe grecolatina e utilízalos para deducir o significado de palabras descoñecidas.

LCLB3.11.1. Participa en proxectos (elaboración de materiais multimedia, folletos, carteis, recensións sobre libros e películas, obras de teatro, etc.) nos que se utilizan varias linguas e relacionados cos elementos transversais, evita estereotipos lingüísticos ou culturais, e valora as competencias que posúe como persoa plurilingüe.

LCLB3.12.1. Utiliza os coñecementos lingüísticos de ámbito contextual, textual, oracional e da palabra desenvolvidos no curso nunha das linguas, para mellorar a comprensión e a produción dos textos traballados en calquera das outras.

LCLB4.2.3. Compara textos literarios e pezas dos medios de comunicación que respondan a un mesmo tópico, observando, analizando e explicando os puntos de vista segundo o medio, a época ou a cultura, e valorando e criticando o

que le ou ve.

LCLB4.3.2. Traballa en equipo determinados aspectos das lecturas propostas ou seleccionadas polos alumnos, investigando e experimentando de forma progresivamente autónoma.

5. CONCRECIÓN DOS OBXECTIVOS POR CURSO.

5.1. 2ºESO

Obxectivo	Prox. 1	Prox. 2	Prox. 3
a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.	x	x	x
b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.	x	x	x
c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.	x	x	x
d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.	x	x	x
e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.	x	x	x
f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.	x		x
g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar	x	x	x

decisións e asumir responsabilidades.			
h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.	x	x	x
i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.	x		x
l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.	x	x	x
m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.	x	x	x
n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.	x		
ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.	x	x	
o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.		x	

5.2. 4ºESO

Obxectivo	Prox . 1	Prox . 2	Prox . 3	Prox . 4	Prox . 5	Prox. 6
a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a	x	x	x	x	x	x

igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.						
b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.	x	x	x	x	x	x
c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.	x	x	x	x	x	x
d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.	x	x	x	x	x	x
e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.	x	x	x	x	x	x
f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.	x	x	x		x	
g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.	x	x	x	x	x	x
h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e	x	x	x	x	x	x

no estudo da literatura.						
i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.		x	x			x
l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.	x	x	x	x	x	x
m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.	x				x	x
n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.	x			x	x	x
ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.	x	x		x	x	x
o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.		x	x		x	

6. CONCRECIÓN PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVALIÁBEL DE TEMPORALIZACIÓN, GRAO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA, PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.

6.1 2º ESO

Lenda Temporalización	1ª Avaliación	2ª Avaliación	3ª Avaliación	Todo o curso	
Lenda Instrumentos de Avaliación	Port: Portfolio (a través de rúbrica)	Equi: Traballo en equipos cooperativos (a través de rúbrica)	Ind: Traballo individual (a través de rúbrica)	Esc: Proba Escrita	Ora: Proba Oral

Estándar	Temporalización					Instrumentos de Avaliación					% GL O B AL	Grao Mínimo de Consecución
	PR O 1	PR O 2	PRO 3	PRO 4	PRO 5	Por t	Equ i	Ind	Esc	Ora		
LCLB1.1.1. Comprende o sentido global de textos orais propios do ámbito persoal, escolar/ educativo e social, identificando a estrutura, a información relevante e a intención comunicativa do/da falante.	X	X	X	X	X			X	X	X		Identifica a información relevante e a intención comunicativa do/da falante.
LCLB1.1.2. Retén información relevante e extrae informacións concretas.	X	X	X	X	X			X	X	X		Extrae información concretas dun discurso.
LCLB1.1.3. Segue e interpreta instrucións orais respectando a xerarquía dada.	X	X	X	X	X	X		X		X		Segue instrucións orais respectando a xerarquía dada.
LCLB1.2.1. Comprende o sentido global de textos orais de intención narrativa, descritiva, instrutiva, expositiva e argumentativa, identificando a información relevante, determinando o tema e recoñecendo a intención comunicativa do/da falante, así como a súa estrutura e as estratexias de cohesión textual oral.	X	X	X	X	X				X	X		Identifica a información relevante, determinando o tema e recoñecendo a intención comunicativa do/da falante,
LCLB1.2.2. Retén información relevante e extrae informacións concretas.	X	X	X	X	X				X	X		Reproduce a información relevante dun discurso.
LCLB1.2.3. Utiliza progresivamente os instrumentos adecuados para localizar o significado de palabras ou enunciados descoñecidos (demanda axuda, procura en dicionarios, lembra o contexto en que aparece, etc.).	X	X	X	X	X		X	X				Fai uso habitual do dicionario para mellor entender os textos
LCLB1.2.4. Resume textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e argumentativos de forma clara, recollendo as ideas principais e integrando a información en oracións que se relacionen lóxicamente e semanticamente.	X	X	X	X	X	X			X	X		Resume textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e argumentativos recollendo as ideas principais.

LCLB1.3.1. Observa e analiza as intervencións particulares de cada participante nun debate tendo en conta o ton empregado, a linguaxe que se utiliza, o contido e o grao de respecto cara ás opinións das demais persoas.	X	X	X	X	X		X	X		X	Escoita de xeito activo e comprende o sentido global de textos orais.
LCLB1.4.1. Recoñece o proceso de produción de discursos orais valorando a claridade expositiva, a adecuación, a coherencia do discurso e a cohesión dos contidos.	X	X	X	X	X		X	X		X	Comprende o sentido global de textos orais.
LCLB1.4.2. Recoñece a importancia dos aspectos prosódicos, da linguaxe non verbal e da xestión de tempos, e o emprego de axudas audiovisuais en calquera tipo de discurso.	X	X	X	X	X		X	X		X	Controla a linguaxe non verbal nas exposicións orais.
LCLB1.4.3. Recoñece os erros da produción oral propia e allea a partir da práctica habitual da avaliación e autoavaliación, e propón solucións para melloralas.	X	X	X	X	X		X	X		X	Fai propostas de mellora nas exposicións propias e alleas
LCLB1.5.1. Realiza presentacións orais.	X	X	X	X	X		X	X		X	Realiza presentacións orais.
LCLB1.5.2. Realiza intervencións non planificadas dentro da aula, analizando e comparando as similitudes e as diferenzas entre discursos formais e espontáneos.	X	X	X	X	X		X	X		X	Utiliza un ton e un léxico adecuados ao contexto da aula.
LCLB1.5.3. Incorpora progresivamente palabras propias do nivel formal da lingua nas súas prácticas orais.	X	X	X	X	X		X	X		X	Improvisa intervencións comunicativas orais nun rexistro formal
LCLB1.5.4. Pronuncia con corrección e claridade, modulando e adaptando a súa mensaxe á finalidade da práctica oral.	X	X	X	X	X		X	X		X	Realiza intervencións orais pronunciadas con corrección e claridade
LCLB1.6.1. Cínguese ao tema, non divaga e atende as instrucións do/da moderador/a en debates e coloquios.	X	X	X	X	X		X			X	Participa en sesións dialogadas sen desviarse do tema.
LCLB1.6.2. Respecta as normas de cortesía que deben dirixir as conversas orais axustándose á quenda de palabra, respectando o espazo, xesticulando adecuadamente, escoitando activamente as demais persoas e usando fórmulas de saúde e despedida.	X	X	X	X	X		X			X	Participa en sesións dialogadas respectando as quendas, os espazos e escoitando activamente ás demais persoas
LCLB2.1.1. Pon en práctica diferentes estratexias de lectura en función do obxectivo e o tipo de texto.	X	X	X	X	X		X	X	X		Practica o subliñado e a toma de notas na lectura de textos.
LCLB2.1.2. Comprende o significado das palabras propias de nivel formal da lingua e incorpóraas ao seu repertorio léxico.	X	X	X	X	X		X	X	X		Utiliza léxico formal visto na aula ás súas producións.
LCLB2.1.3. Relaciona a información explícita e implícita dun texto, e pon en relación co contexto.	X	X	X	X	X				X	X	Explica información implícita dun texto
LCLB2.1.4. Deduce a idea principal dun texto e recoñece as ideas secundarias, comprendendo as relacións que se establecen entre elas.	X	X	X	X	X	X			X	X	Identifica e distingue as ideas principal e secundarias dun texto.
LCLB2.1.5. Fai inferencias e hipóteses sobre o sentido dunha frase ou dun texto que conteña diferentes matices semánticos e que favorezan a	X	X	X	X	X	X			X	X	Formula diferentes hipóteses sobre o sentido dunha ffrase nun texto.

construción do significado global e a avaliación crítica.											
LCLB2.2.1. Localiza, relaciona e secuencia informacións explícitas e implícitas nun texto, e deduce informacións ou valoracións implícitas.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Elabora un esquema ou mapa conceptual dun texto dado.
LCLB2.2.2. Interpreta, explica e deduce a información dada en diagramas, gráficas, fotografías, mapas conceptuais, esquemas, etc.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Elabora un texto a partir dun diagrama, gráfica, fotografía, mapa conceptual ou esquema.
LCLB2.3.1. Utiliza de xeito autónomo diversas fontes de información integrando os coñecementos adquiridos nos seus discursos orais ou escritos.	X	X	X	X	X	X	X	X			Elabora textos propios con información de fontes diversas.
LCLB2.3.2. Coñece o funcionamento de bibliotecas (escolares, locais, etc.) e de bibliotecas dixitais, e é capaz de solicitar autonomamente libros, vídeos, etc.	X	X	X	X	X	X	X	X			Localiza libros na biblioteca.
LCLB2.4.1. Aplica técnicas diversas para planificar os seus escritos (esquemas, árbores, mapas conceptuais etc.) e redacta borradores de escritura.	X	X	X	X	X	X	X	X			Fai un esquema e escribe un borrador previamente aos seus escritos.
LCLB2.4.2. Escribe textos usando o rexistro adecuado, organizando as ideas con claridade, enlazando enunciados en secuencias lineais cohesionadas e respectando as normas gramaticais e ortográficas.	X	X	X	X	X	X		X	X		Mellora os textos que incorpora ao portfolio.
LCLB2.5.1. Escribe textos propios do ámbito persoal e familiar, escolar ou educativo e social, imitando textos modelo.	X	X	X	X	X	X		X	X		Incorpora escritos de autoría propia ao portfolio.
LCLB2.5.2. Escribe textos narrativos, descritivos e instrutivos, expositivos, argumentativos e dialogados, imitando textos modelo.	X	X	X	X	X	X		X	X		Incorpora escritos de autoría propia ao portfolio.
LCLB2.5.3. Realiza esquemas e mapas, e explica por escrito o significado dos elementos visuais que poden aparecer nos textos.	X	X	X	X	X	X		X	X		Constrúe textos a partir de esquemas dados e elabora esquemas a partir de textos dados.
LCLB3.1.1. Recoñece e explica o uso das categorías gramaticais nos textos, e utiliza este coñecemento para corrixir erros de concordancia en textos propios e alleos.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Revisa a gramática de textos propios e alleos.
LCLB3.1.2. Recoñece e corrige erros ortográficos e gramaticais en textos propios e alleos, aplicando os coñecementos adquiridos para mellorar a produción de textos nas súas producións orais, escritas e audiovisuais.	X	X	X	X	X	X	X	X		X	Mellora os textos propios incorporados ao portfolio.
LCLB3.1.3. Coñece e utiliza adecuadamente as formas verbais nas súas producións orais e escritas.	X	X	X	X	X	X	X	X		X	Usa adecuadamente formas de indicativo e de subjuntivo.
LCLB3.2.1. Diferencia os compoñentes denotativos e connotativos no significado das palabras dentro	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Diferencia significado denotativo do significado connotativo en textos

dunha frase ou un texto oral ou escrito.												dados.
LCLB3.3.1. Recoñece e usa sinónimos e antónimos dunha palabra, e explica o seu uso concreto nunha frase ou nun texto oral ou escrito.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Utiliza sinónimos e antónimos para evitar repeticións nos textos/discursos de produción propia.
LCLB3.4.1. Recoñece e explica o uso metafórico e metonímico das palabras nunha frase ou nun texto oral ou escrito.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Identifica metáforas e metonimias
LCLB3.4.2. Recoñece e explica os fenómenos contextuais que afectan o significado global das palabras: tabú e eufemismo.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Identifica o uso de eufemismos ou a ausencia/substitución de palabras tabú.
LCLB3.5.1. Recoñece, usa e explica os conectores textuais (de adición, contraste e explicación) e os principais mecanismos de referencia interna, gramaticais (substitucións pronominais) e léxicos (elipse e substitucións mediante sinónimos e hiperónimos), e valora a súa función na organización do contido do texto.	X	X	X	X	X	X	X	X				Recoñece os principais conectores e as substitucións pronominais nos textos.
LCLB3.6.1. Explica a diferenza significativa que implica o uso dos tempos e modos verbais.	X	X	X	X	X	X	X	X				Diferencia os significados nos usos de condicionais, imperativos e indicativos dos verbos.
LCLB3.7.1. Participa en proxectos (elaboración de materiais multimedia, folletos, carteis, recensións sobre libros e películas, obras de teatro, etc.) nos que se utilizan varias linguas e relacionados cos elementos transversais, evita estereotipos lingüísticos ou culturais, e valora as competencias que posúe como persoa plurilingüe.	X	X	X	X	X		X					Participa en proxectos cun uso transversal das linguas e adopta unha actitude crítica cara a estereotipos culturais e lingüísticos.
LCLB3.8.1. Coñece e valora a diversidade lingüística de Galicia.	X	X	X	X	X		X					Valora positivamente as diferentes variedades da lingua galega.
LCLB3.9.1. Utiliza os coñecementos lingüísticos de ámbito contextual, textual, oracional e da palabra, desenvolvidos no curso nunha das linguas, para mellorar a comprensión e a produción dos textos traballados en calquera das outras.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Mellora os traballos, tanto orais como escritos, que elabora para a materia.
LCLB4.1.1. Le e comprende cun grao crecente de interese e autonomía obras literarias próximas aos seus gustos, ás súas afeccións e aos seus intereses.	X						X	X	X			Le, cando menos, tres obras literarias ao longo do curso.
LCLB4.2.1. Desenvolve progresivamente a capacidade de reflexión observando, analizando e explicando a relación entre diversas manifestacións artísticas de todas as épocas (música, pintura, cine, etc.).	X						X			X	X	Participa nas sesións dialogadas sobre as leituras
LCLB4.2.2. Recoñece e comenta o mantemento ou a evolución de	X	X				X	X	X	X	X	X	Analiza e interrelaciona personaxes e temas de todas as épocas.

LCLB1.1.3. Retén información relevante e extrae informacións concretas.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Extrae informacións concretas dun texto
LCLB1.1.4. Distingue as partes en que se estruturan as mensaxes orais e a relación entre discurso e contexto.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Distingue as partes dun texto oral.
LCLB1.1.5. Distingue entre información e opinión en mensaxes procedentes dos medios de comunicación, e entre información e persuasión en mensaxes publicitarias orais, identificando as estratexias de enfatización e expansión.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Distingue a información da persuasión na publicidade e a información da opinión en noticias, reportaxes, etc..
LCLB1.1.6. Segue e interpreta instrucións orais.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Segue e interpreta instrucións orais.
LCLB1.2.1. Comprende o sentido global de textos orais de intención narrativa, descritiva, instrutiva, expositiva e argumentativa, identificando a estrutura e a información relevante, determinando o tema e recoñecendo a intención comunicativa do/da falante.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Escoita de xeito activo e comprende o sentido global de textos orais.
LCLB1.2.2. Anticipa ideas e infire datos do emisor e do contido do texto, analizando fontes de procedencia non verbal.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Identifica a información relevante, a actitude e a intención do emisor nun texto ou discurso.
LCLB1.2.2. Identifica a información relevante, a actitude e a intención do emisor nun texto ou discurso.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Identifica ideas e datos aplicando a análise e a dedución.
LCLB1.2.3. Retén información relevante e extrae informacións concretas.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Extrae informacións concretas dun texto
LCLB1.2.4. Interpreta e valora aspectos concretos do contido de textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e argumentativos, emitindo xuízos razoados e relacionándoos con conceptos persoais, para xustificar un punto de vista particular.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Emite xuízos razoados para xustificar un punto de vista particular sobre un texto.
LCLB1.2.5. Utiliza progresivamente os instrumentos adecuados para localizar o significado de palabras ou enunciados descoñecidos (demanda axuda, busca en dicionarios, lembra o contexto en que aparece, etc.).	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Utiliza dicionarios e obras de consulta para resolver dúbidas de comprensión.
LCLB1.2.6. Resume textos narrativos, descritivos, expositivos e argumentativos de forma clara, recollendo as ideas principais e integrando a información en oracións que se relacionen lxicamente e semanticamente.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Elabora resumos.
LCLB1.3.1. Escoita, observa e interpreta o sentido global de debates, coloquios e conversas espontáneas identificando a información relevante, determinando o tema e recoñecendo a intención comunicativa e a postura de cada participante, así como as diferenzas formais e de contido que regulan os intercambios comunicativos formais e os espontáneos.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Escoita de xeito activo e comprende o sentido global de textos orais. Escoita de maneira activa e respectuosa as opinións das demais persoas.

LCLB1.3.2. Recoñece e explica as características da linguaxe conversacional (cooperación, espontaneidade, economía e subxectividade) nas conversas espontáneas.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Formula propostas para mellorar ou corrixir intervencións orais propias e alleas.
LCLB1.3.3. Observa e analiza as intervencións particulares de cada participante nun debate, coloquio ou conversa espontánea tendo en conta o ton empregado, a linguaxe que utiliza, o contido e o grao de respecto cara ás opinións das demais persoas.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Formula propostas para mellorar ou corrixir intervencións orais propias e alleas.
LCLB1.3.4. Identifica o propósito, a tese e os argumentos das persoas participantes en debates, faladoiros e entrevistas procedentes dos medios de comunicación audiovisual, valorando de forma crítica aspectos concretos da súa forma e o seu contido.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Identifica a tese e os argumentos que das persoas que participan nun debate ou coloquio.
LCLB1.3.5. Recoñece e asume as regras de interacción, intervención e cortesía que regulan os debates e calquera intercambio comunicativo oral.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Escoita de maneira activa e respectuosa as opinións das demais persoas. Expressa as súas opinións de maneira respectuosa.
LCLB1.4.1. Coñece o proceso de produción de discursos orais e valora a claridade expositiva, a adecuación, a coherencia do discurso e a cohesión dos contidos.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Identifica a os recursos cohesivos e da coherencia nun discurso oral.
LCLB1.4.2. Recoñece a importancia dos aspectos prosódicos (entoación, pausas, ton, timbre, volume, etc.) a ollada, a colocación, a linguaxe corporal, a xestión de tempos e o emprego de axudas audiovisuais en calquera tipo de discurso.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Controla a linguaxe non verbal, os tempos e as axudas audiovisuais nas exposicións orais.
LCLB1.4.3. Recoñece os erros da produción oral propia e allea a partir da práctica habitual da avaliación e autoavaliación, e propón solucións para melloralas.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Fai propostas de melloras nas intervencións orais propias e alleas
LCLB1.5.1. Utiliza e valora a lingua como un medio para adquirir, procesar e transmitir novos coñecementos, para expresar ideas e sentimentos, e para regular a conduta.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Utiliza o diálogo para mellorar a súa aprendizaxe.
LCLB1.6.1. Realiza presentacións orais de forma individual ou en grupo, planificando o proceso de oralidade, organizando o contido, consultando fontes de información diversas, xestionando o tempo e transmitindo a información de xeito coherente, aproveitando vídeos, gravacións ou outros soportes dixitais.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Realiza presentacións orais con acompañamento audiovisual.
LCLB1.6.2. Realiza intervencións non planificadas, dentro da aula, analizando e comparando as similitudes e as diferenzas entre discursos formais e espontáneos.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Improvisa intervencións comunicativas orais nun rexistro formal
LCLB1.6.3. Incorpora progresivamente palabras propias do nivel formal da lingua nas súas prácticas orais.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Utiliza un ton e un léxico adecuados á finalidade da práctica oral.

LCLB1.6.4. Pronuncia con corrección e claridade, modulando e adaptando a súa mensaxe á finalidade da práctica oral.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Utiliza un ton e un léxico adecuados á finalidade da práctica oral.
LCLB1.6.5. Resume oralmente exposicións, argumentacións, intervencións públicas, etc., recollendo as ideas principais e integrando a información en oracións que se relacionen lóxicamente e semanticamente.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Elabora resumos orais utilizando os principais conectores.
LCLB1.6.6. Aplica os coñecementos gramaticais á avaliación e á mellora da expresión oral, recoñecendo en exposicións orais propias ou alleas as dificultades expresivas (incoherencias, repeticións, ambigüidades, impropiedades léxicas, pobreza e repetición de conectores etc.).	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Fai propostas de melloras nas intervencións orais propias e alleas
LCLB1.7.1. Coñece, valora e aplica as normas que rexen a cortesía na comunicación oral.	X	X	X	X	X	X	X	X		Participa en sesións dialogadas respectando as quendas, os espazos e escoitando activamente ás demais persoas
LCLB1.7.2. Analiza criticamente debates e faladoiros procedentes dos medios de comunicación, recoñecendo neles a validez dos argumentos e valorando criticamente a súa forma e o seu contido	X	X	X	X	X		X	X	X	Valora criticamente a tese e os argumentos que das persoas que participan nun debate ou coloquio.
LCLB1.7.3. Participa activamente nos debates escolares, respectando as regras de intervención, interacción e cortesía que os regulan, utilizando unha linguaxe non discriminatoria.	X	X	X	X	X		X	X	X	Participa en sesións dialogadas respectando as quendas, os espazos e escoitando activamente ás demais persoas
LCLB1.8.1. Dramatiza e improvisa situacións reais ou imaxinarias de comunicación.	X	X	X	X	X	X	X	X		Participa na dramatización de situacións imaxinarias de comunicación.
LCLB2.1.1. Comprende textos de diversa índole pondo en práctica diferentes estratexias de lectura e autoavaliación da súa propia comprensión en función do obxectivo e o tipo de texto, actualizando coñecementos previos, traballando os erros de comprensión e construíndo o significado global do texto.	X	X	X	X	X	X		X	X	Constrúe o sentido global dun texto.
LCLB2.1.2. Localiza, relaciona e secuencía as informacións explícitas dos textos.	X	X	X	X	X	X		X	X	Localiza, relaciona e secuencía as informacións explícitas dos textos.
LCLB2.1.3. Infíre a información relevante dos textos, identificando a idea principal e as secundarias, e establecendo relacións entre elas.	X	X	X	X	X	X		X	X	Identifica as ideas principal e secundaria dun texto.
LCLB2.1.4. Constrúe o significado global dun texto ou de frases do texto demostrando unha comprensión plena e detallada deste.	X	X	X	X	X	X		X	X	Constrúe o significado global dun texto
LCLB2.1.5. Fai conexións entre un	X	X	X	X	X	X	X	X		Formula hipóteses sobre o sentido dun texto.

texto e o seu contexto, integrándoo e avaliándoo criticamente, e realizando hipóteses sobre el.													
LCLB2.1.6. Comprende o significado de palabras propias do nivel culto da lingua que incorpora ao seu repertorio léxico, e recoñecendo a importancia de enriquecer o seu vocabulario para expresarse con exactitude e precisión.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Incorpora léxico culto ás súas producións.
LCLB2.2.1. Recoñece e expresa o tema, as ideas principais, a estrutura e a intención comunicativa de textos escritos propios dos ámbitos persoal, educativo, social e laboral, e de relacións con organizacións, identificando a tipoloxía textual seleccionada (narración, exposición, etc.), a organización do contido e o formato utilizado.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Identifica a tipoloxía textual dun texto, así como o tema, a estrutura e a intención comunicativa.
LCLB2.2.2. Identifica os trazos diferenciais dos xéneros xornalísticos informativos e de opinión (noticias, reportaxes, editoriais, artigos e columnas, cartas á dirección, comentarios e crítica).	X		X		X		X	X	X	X	X	X	Identifica o xénero xornalístico dun texto.
LCLB2.2.3. Comprende e explica os elementos verbais e os non verbais, e a intención comunicativa dun texto publicitario procedente dos medios de comunicación.	X	X	X	X	X	X	X	X	X				Comenta de maneira crítica un texto publicitario.
LCLB2.2.4. Localiza informacións explícitas nun texto, relaciónaas entre si e co contexto, secuênciaas e deduce informacións ou valoracións implícitas.	X	X	X	X	X	X	X	X	X				Deduce informacións non explícitas nun texto.
LCLB2.2.5. Interpreta o sentido de palabras, expresións, frases ou pequenos fragmentos extraídos dun texto en función do seu sentido global.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Deduce o significado nun texto de palabras ou expresións descoñecidas.
LCLB2.2.6. Interpreta, explica e deduce a información dada en esquemas, mapas conceptuais, diagramas, gráficas, fotografías, etc.	X	X	X	X	X	X	X			X		X	Produce un texto ou un discurso a partir dun esquema, mapa conceptual, diagrama, gráfica, fotografía, etc.
LCLB2.3.1. Identifica e expresa as posturas de acordo e desacordo sobre aspectos parciais ou globais dun texto.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			Identifica a tese que defende un texto.
LCLB2.3.2. Elabora a súa propia interpretación sobre o significado dun texto.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Expresa razoadamente a súa interpretación do significado dun texto.
LCLB2.3.3. Respecta as opinións das demais persoas.	X	X	X	X	X	X		X	X				Escoita de maneira activa as opinións das demais e mostra o seu desacordo con argumentos.
LCLB2.4.1. Utiliza de forma autónoma diversas fontes de información,	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	Procura e manexa información, na

integrando os coñecementos adquiridos nos seus discursos orais ou escritos.												biblioteca e noutras fontes, en papel ou dixital, para integrala nas súas producións.
LCLB2.4.2. Coñece e manexa habitualmente dicionarios impresos ou en versión dixital, dicionarios de dúbida e irregularidades da lingua, etc.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Utiliza dicionarios para mellorar a riqueza léxica das súas producións.
LCLB2.4.3. Coñece o funcionamento de bibliotecas (escolares, locais, etc.) e de bibliotecas dixitais, e é capaz de solicitar autonomamente libros, vídeos, etc.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Procura e manexa información, na biblioteca e noutras fontes, en papel ou dixital, para integrala nas súas producións.
LCLB2.5.1. Aplica técnicas diversas para planificar os seus escritos (esquemas, árbores, mapas conceptuais etc.).	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Elabora esquemas para planificar as súas producións
LCLB2.5.2. Redacta borradores de escritura.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Redacta borradores de escritura.
LCLB2.5.3. Escribe textos en diferentes soportes usando o rexistro adecuado, organizando as ideas con claridade, enlazando enunciados en secuencias lineais cohesionadas, e respectando as normas gramaticais e ortográficas.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Escribe textos coherentes e cohesionados en diferentes soportes
LCLB2.5.4. Revisa o texto en varias fases para aclarar problemas co contido (ideas, estrutura, etc.) ou coa forma (puntuación, ortografía, gramática e presentación).	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Planifica e fai borradores das súas producións textuais.
LCLB2.5.5. Avalía, utilizando guías, a súa propia produción escrita e a dos/das seus/súas compañeiros/as.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Fai propostas de mellora das producións textuais propias e alleas.
LCLB2.5.6. Reescribe textos propios e alleos aplicando as propostas de mellora que se deducen da avaliación da produción escrita.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Mellora as producións textuais que incorpora ao portfolio.
LCLB2.6.1. Redacta con claridade e corrección textos propios dos ámbitos persoal, educativo, social e laboral.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Incorpora textos de produción propia do ámbito persoal, social, laboral ao Portfolio
LCLB2.6.2. Redacta con claridade e corrección textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e argumentativos, adecuándose aos trazos propios da tipoloxía seleccionada.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Incorpora ao Portfolio textos de produción propia da tipoloxía seleccionada.
LCLB2.6.3. Utiliza variados organizadores textuais nos seus escritos.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Utiliza variados organizadores textuais nos seus escritos.
LCLB2.6.4. Resume o contido de calquera tipo de texto, recollendo as ideas principais con coherencia e cohesión e expresándoas cun estilo propio, evitando reproducir literalmente as palabras do texto.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Elabora resumos coherentes.

LCLB2.6.5. Realiza esquemas e mapas conceptuais que estruturen o contido dos textos traballados.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Elabora esquemas e mapas conceptuais a partir dun texto.
LCLB2.6.6. Explica por escrito o significado dos elementos visuais que poidan aparecer nos textos (gráficas, imaxes, etc.).	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Elabora un texto partindo de elementos visuais.
LCLB2.7.1. Produce textos diversos recoñecendo na escritura o instrumento que é capaz de organizar o seu pensamento.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Incorpora producións propias ao Portfolio.
LCLB2.7.2. Utiliza nos seus escritos palabras propias do nivel formal da lingua que incorpora ao seu repertorio léxico, e recoñece a importancia de enriquecer o seu vocabulario para expresarse oralmente e por escrito con exactitude e precisión.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Incorpora ás súas producións léxico formal
LCLB2.7.3. Valora e incorpora progresivamente unha actitude creativa ante a lectura e a escritura.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Busca a orixinalidade nas súas producións.
LCLB2.7.4. Coñece e utiliza ferramentas das tecnoloxías da información e da comunicación, participando, intercambiando opinións, comentando e valorando escritos alleos, ou escribindo e dando a coñecer os seus propios.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Utiliza as TIC para valorar producións alleas e difundir as propias.
LCLB3.1.1. Explica os valores expresivos que adquiren algúns adxectivos, determinantes e pronomes en relación coa intención comunicativa do texto onde aparecen.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Identifica a intención expresiva en determinados usos de adxectivos, determinantes e pronomes.
LCLB3.2.1. Recoñece e explica os valores expresivos que adquiren as formas verbais en relación coa intención comunicativa do texto onde aparecen.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Identifica a intención expresiva en determinadas formas verbais.
LCLB3.3.1. Recoñece os procedementos para a formación de palabras novas e explica o valor significativo dos prefixos e dos sufixos.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Identifica o significado dos principais prefixos e sufixos.
LCLB3.3.2. Forma substantivos, adxectivos, verbos e adverbios a partir doutras categorías gramaticais, utilizando diversos procedementos lingüísticos.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Aplica as técnicas da derivación léxica.
LCLB3.3.3. Coñece o significado dos principais prefixos e sufixos de orixe grecolatina e utilízaos para deducir o significado de palabras descoñecidas.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Deduce o significado de palabras con prefixos e sufixos de orixe grecolatina.
LCLB3.4.1. Explica todos os valores expresivos das palabras que gardan relación coa intención comunicativa do texto onde aparecen.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Identifica os valores expresivos das palabras en relación co texto no que se insiren.

LCLB3.4.2. Explica con precisión o significado de palabras, e usa a acepción adecuada en relación ao contexto en que aparecen.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Define palabras en función do contexto.
LCLB3.5.1. Utiliza os dicionarios e outras fontes de consulta en papel e formato dixital, resolve eficazmente as súas dúbidas sobre o uso correcto da lingua e progresa na aprendizaxe autónoma.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Utiliza o dicionario para resolver dúbidas gramaticais.
LCLB3.6.1. Transforma e amplía oracións simples en oracións compostas, usando conectores e outros procedementos de substitución para evitar repeticións.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Transforma e amplía oracións simples en oracións compostas
LCLB3.6.2. Recoñece a palabra nuclear que organiza sintacticamente e semanticamente un enunciado, así como os elementos que se agrupan arredor dela.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Identifica o núcleo dunha frase.
LCLB3.6.3. Recoñece a equivalencia semántica e funcional entre o adxectivo, o substantivo e algúns adverbios con oracións de relativo, substantivas e adverbiais respectivamente, transformando e ampliando adxectivos, substantivos e adverbios en oracións subordinadas e inseríndoas como constituíntes doutra oración.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Substitúe adxectivos, substantivos e adverbios por estruturas subordinadas.
LCLB3.6.4. Utiliza de forma autónoma textos da vida cotiá para a observación, reflexión e explicación sintáctica.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Localiza fenómenos sintácticos en textos da vida cotiá.
LCLB3.7.1. Revisa os seus discursos orais e escritos aplicando correctamente as normas ortográficas e gramaticais, recoñecendo o seu valor social para obter unha comunicación eficiente.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Mellora as súas producións textuais.
LCLB3.8.1. Identifica e explica as estruturas dos xéneros textuais, con especial atención ás expositivas e argumentativas, e utilízalas nas propias producións orais e escritas.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Elabora textos e discursos expositivos e argumentativos.
LCLB3.8.2. Coñece os elementos da situación comunicativa que determinan os usos lingüísticos (tema, propósito, destinatario, xénero textual, etc.).	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Recoñece os elementos da situación comunicativa nun texto ou discurso.
LCLB3.8.3. Describe os trazos lingüísticos máis sobresalientes de textos expositivos e argumentativos, relacionándoos coa intención comunicativa e o contexto en que se producen.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Identifica os trazos lingüísticos dos textos expositivos e argumentativos,
LCLB3.8.4. Recoñece nun texto os procedementos lingüísticos para a expresión da subxectividade, e	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Expresa a subxectividade nas súas producións.

singulares.

Na produción de textos orais insistirase naqueles tipos de discurso que veñen esixidos polas necesidades sociais ou culturais do alumnado destas idades. Mención particular merecen aquelas formas de comunicación oral que son predominantes na práctica didáctica de distintas disciplinas (resumos, exposición de temas...) ou na vida do grupo (exposicións, argumentacións, debates...). Na construción destes discursos insistirase na planificación previa, na estruturación, na corrección gramatical e na propiedade léxica dos mesmos.

Na análise de textos orais traballarase as capacidades de síntese, resumo, captación de ideas principais, selección do importante fronte ao accesorio... Para ir logrando a competencia crecente na comunicación oral, será necesario empregar gradualmente diversas estratexias: conversación, recitación, dramatización, exposición, debate...

Intentarase que normalmente as actividades de comunicación oral estean estreitamente relacionadas coa realidade afectiva e social do alumnado. En calquera caso, estas actividades han de fomentar:

- A adecuación da mensaxe á función correspondente (argumentar, expoñer, narrar...)
- A ordenación das ideas e o énfase nas que sexan claves.
- Como oíntes: prestar atención, respectar as ideas dos demais, preguntar cando non se entende, etc.
- A regulación do ton de voz e a vocalización adecuada.
- A lectura expresiva, a recitación, a dramatización.
- O desenvolvemento da espontaneidade, sinxeleza e fluidez.
- O manexo áxil e solto en diferentes actuacións (conferencia, discurso, coloquio, debate...).
- A improvisación.
- A posibilidade de evitar as frases feitas, muletillas, etc.
- O uso do rexistro adecuado a cada situación.
- A posibilidade de captar os erros doutras falantes (con especial atención aos medios de comunicación social) e analizalos.
- O emprego consciente dos recursos para-verbais na interacción conversacional.

A ensinante debe estar atenta para sinalar as contradicións, pedir que se precisen

as ambigüidades e vaguidades, lograr que todo o alumnado participe e corruxir incorreccións e erros de coherencia e propiedade. Un dos obxectivos é lograr que o alumnado se exprese con responsabilidade, mantendo unha actitude relaxada e xestos mesurados, intentando comprenderse entre si sen querer impoñer sempre as súas opinións.

Para terminar, atenderase nas actividades orais á existencia de diversos rexistros no seo da mesma lingua. A formulación do mesmo contido informativo en rexistros variados (coloquial, científico, estándar...) pode ser unha práctica motivadora. Así mesmo farase fincapé na produción e análise de textos orais relacionados con formas elocutivas da comunicación: descrición e narración.

Lingua escrita

O traballo sobre a lingua escrita basearase en dous tipos de actividades interdependentes e complementarias: a comprensión e a expresión, a análise e a produción de textos escritos de diferentes tipos.

O eixo sobre o que virará este labor será o texto nas súas distintas manifestacións: textos diversos utilizados na vida cotiá (cartas, apuntes, diarios...), textos propios dos medios de comunicación de masas, das relacións coa administración, textos narrativos, descritivos, expositivos, argumentativos, instrutivos...

Para a interpretación e a análise de textos escritos débense practicar estratexias que axuden a captar o significado, talles como: extraer o significado global, sintetizar o tema, enumerar as ideas esenciais, establecer relacións entre as ideas, identificar a progresión temática, esquematizar, recoñecer a estrutura propia do tipo de texto, reformular o contido...

A análise dos textos escritos debe facilitar o desenvolvemento do espírito crítico e analítico do alumnado: detrás do efectivamente escrito intentarase captar a intención do emisor, as suposicións nas que se funda e a estratexia comunicativa adoptada por este; así mesmo, percibirase a concepción do mundo reflectida nos textos, así como os estereotipos e as ideas subxacentes.

Na produción de textos escritos débese insistir no dominio das operacións que hai que realizar para crealos:

- A planificación do texto de acordo coa intención comunicativa, co contexto, co tema, coa organización dos contidos e co tipo de texto. Isto esixe unha serie de decisións sobre obxectivos, tipoloxía textual, rexistro lingüístico, extensión... ; tamén require

investigación sobre o contido, para a que se deben poñer en práctica técnicas de documentación e técnicas auxiliares como o resumo, a toma de notas, fichas...

- A lexibilidade e a presentación clara e ordenada (limpeza, caligrafía, marxes, títulos, parágrafos, espazos entre liñas, sangrías...).

- A ortografía e a puntuación.

- A organización interna lóxica, clara, ordenada e coherente do discurso.

- A corrección gramatical e o uso de estruturas cohesivas e nexos, oracionais e supra-oracionais, adecuados.

- O léxico apropiado, preciso e non repetitivo.

O profesorado non debe ser o corrector exclusivo das producións escritas elaboradas polo alumnado; ha de facilitarlle gradualmente as normas, os recursos e a metodoloxía apropiadas para levar a cabo a propia auto-avaliación, e a co-avaliación co resto de compañeir@s. Para facilitar esta cuestión, o uso de rúbricas é moi adecuado.

Algúns destes aspectos -especialmente os referidos á presentación, ortografía, propiedade e corrección- deben ser asumidos por todo o equipo de profesorado.

A lingua como obxecto de reflexión

A reflexión sobre a estrutura da lingua debe acompañarse á aprendizaxe do seu uso adecuado, á vez que se avanza no dominio de competencia comunicativa. Hai que ofrecer ao alumnado aqueles puntos de vista, conceptos e termos que lles permitan percibir fenómenos, regularidades e estruturas, así como fórmulas e regras.

A reflexión gramatical débese practicar ao fío das actividades de observación, análise, comparación, interpretación, investigación, comentario de textos e produción,. Con todo, como todo traballo gramatical debe ser algo sistemático, débese conxugar a reflexión sobre textos reais coa análise de pasaxes especialmente seleccionados para determinadas finalidades. Desaconséllanse exercicios mecánicos, sen sentido para o alumnado, xa que a gramática é instrumental e o obxectivo do seu dominio consiste en que os alumnos usen conscientemente e mellor os mecanismos da lingua, polo que nunca deben perderse de vista os valores semánticos, pragmáticos e, até, literarios.

Pódense distinguir os seguintes eixos nucleares :

- Sobre a relación do texto co contexto.

- Sobre estruturación de textos: tipos.

- Sobre construción e conexión de oracións: representación de unidades gramaticais, uso de organizadores e conectores, elementos de concordancia...

- Sobre procedementos para manter a continuidade do sentido:

pronominalización, substitución léxica, elipses...

- Sobre procedementos de progresión temática: orde das palabras, repeticións, exemplificacións...

- Sobre métodos de formación de palabras: Composición, derivación, parasíntese, acronimia

- Sobre corrección gramatical de cada un dos planos lingüísticos.

- Sobre a ortografía e ortoloxía: da palabra, da oración, do discurso.

- Sobre localización de campos semánticos, fenómenos como: polisemia, sinonimia, antonimia, valores connotativos...

- Sobre as fontes léxicas da lingua: palabras patrimoniais, semicultismos, cultismos, arcaísmos, neoloxismos, estranxeirismos...

- Sobre os usos discriminatorios da lingua.

Convén practicar actividades de observación e comparación de unidades lingüísticas e textos, así como operacións de produción de unidades lingüísticas a partir dun esquema dado.

A reflexión sobre a lingua debe encamiñarse tamén, segundo indicamos, á mellora da competencia léxico-semántica, tanto no plano cuantitativo como no cualitativo. Preténdese que o alumnado incremente o léxico coñecido, actualice o vocabulario pasivo e se habitúe a usar as palabras con precisión e adecuación.

O alumnado alternará equilibradamente a determinación contextual do significado coa consulta minuciosa do dicionario. Para iso debe manexar con facilidade dicionarios de diverso tipo, interpretando adecuadamente as convencións dos mesmos.

Entre as moitas actividades relacionadas co dominio léxico-semántico poden citarse as seguintes: substitucións sinonímicas, procura de opostos, construción de definicións, composición e derivación de palabras, identificación e produción de campos léxicos e semánticos, transformación dun texto modificando o seu nivel léxico, substitucións léxicas atendendo a criterios estilísticos, retóricos e comunicativos, aplicación de campos semánticos na elaboración de descricións...

A lectura é tamén a base para a adquisición de vocabulario, por iso prográmase un amplo abanico de lecturas (textos completos ou fragmentos) que vaian, gradualmente, aumentando o caudal léxico do alumnado.

As convencións ortográficas serán tamén obxecto de reflexión, procurando concienciar ao alumnado da necesidade de vixiar a corrección ortográfica á hora da produción de textos. Para este feito son adecuadas unha ampla gama de estratexias que,

dunha forma racional, comprensiva e amena, vaian afianzando no alumnado as normas ortográficas: o diario de ortografía, a auto corrección, a corrección de textos alleos, exercicios específicos... e, está claro, a lectura. Este aspecto ortográfico, para unha maior eficacia, debese ser asumido por todo o equipo docente.

En fin, segundo se sinalou xa noutros lugares desta programación, convén seguir un enfoque concreto e coherente de análise gramatical e unha mesma terminoloxía en todos os cursos da E.S.O., e que ambos sexan asumidos polos distintos departamentos de Lingua e Literatura, de modo que se eviten confusións ao alumnado e se simplifique a súa aprendizaxe metalingüística.

A lingua literaria

A sociedade actual, excesivamente pragmática e utilitaria, valora pouco os usos da linguaxe non convencionais, desinteresados, lúdicos, destinados ao goce. Con todo, a realidade é que a linguaxe non só serve para intercambiar información; as obras literarias ofrécennos modelos para a propia escritura, fomentan o hábito da lectura, amplían os esquemas verbais enriquecen o léxico, abren a outras opinións, orientan sobre temas novos, transforman a función lingüística mecánica en expresión persoal, colaboran na mellor comprensión da cultura propia e allea, axudan á elaboración do pensamento, fomentan a fantasía, agudizan a visión crítica, desenvolven o gusto estético e introducen en coñecementos metalingüísticos e extralingüísticos.

Na aprendizaxe da literatura, como sistema complexo que é, debemos facer fincapé nos seguintes aspectos:

- Educar a sensibilidade para comprender o mundo que nos rodea a través da lectura literaria.
- Profundar na función poética da lingua.
- Desenvolver a capacidade creativa e a valoración estética.

Nesta etapa educativa é importante que o alumnado comece o seu coñecemento da literatura por medio dunha lectura comprensiva e interiorizada dos textos. Esta lectura debe profundar no que o autor quere dicir e no xeito que o di. Para enriquecernos coa lectura, esta debe ser activa e creativa; require a inter-relación de diversas operacións mentais, xa que é un acto de coñecemento no que se estruturan distintos mundos, relacionados tanto co emisor como co receptor. O carácter pluri-significativo da obra literaria é un estímulo de singular eficacia no desenvolvemento intelectual e cognitivo da persoa.

En coherencia co exposto, o noso enfoque será sobre todo de carácter dedutivo. Aínda que na súa función propedéutica o profesorado tamén realizará exposicións teóricas no aula, han de prevalecer aspectos relacionados, sobre todo, coa investigación, comprensión, análise e reflexión. O ensino da literatura non pode converterse nunha memorización de nomes, obras e datas, senón que a aprendizaxe debe constituír unha experiencia vital.

O traballo de investigación partirá da lectura comprensiva e reflexiva dos textos. O alumno interpretará estes de xeito analítico e extraerá as características propias de cada xénero proposto. Afondará na función poética da linguaxe e adquirirá novas habilidades lingüísticas.

A través da lectura de textos literarios o alumno aumentará a súa sensibilidade estética. Comprenderá que a literatura é unha forma de expresar sentimentos e concepcións da realidade, que poden ser íntimos ou subxectivos, pero que poden tamén responder á visión do mundo dunha colectividade nun momento determinado.

A lingua e os medios de comunicación

Co ensino sobre os medios de comunicación social trátase de promover no alumnado as actitudes e habilidades que o faga usuario racional dos medios de comunicación, receptor crítico das mensaxes informativas, publicitarias e propagandísticas de toda índole. Este traballo de formación -destinado a prever os riscos de alienación consumista e manipulación ideolóxica- constitúe unha responsabilidade claramente interdisciplinaria. Non resulta conveniente considerar os distintos medios de comunicación de masas como rivais extra-escolares. Parece mellor tender unha ponte, reflexiva e práctica, entre o que ofrecen estes medios e as aprendizaxes que se adquiren nas aulas.

Os textos extraídos dos medios de comunicación permiten analizar a interferencia entre os códigos verbais e non verbais no caso da prensa, a publicidade, o cine, ou a televisión.

Á marxe do modo de utilizar a lingua propia dos medios de comunicación, será preciso atender ás peculiaridades do código de cada un destes medios así como á análise das mensaxes propagandísticas e publicitarias, descifrando os métodos e estratexias usadas para provocar hábitos consumistas e de encubrimento da realidade. Debemos recordar que o adolescente é un consumidor ávido de mensaxes audiovisuais e, a miúdo, carece da capacidade necesaria de distanciamento reflexivo. Neste sentido é conveniente practicar a lectura de imaxes publicitarias para logo extraer as posibles mensaxes

implícitas de carácter manipulador e afianzar o espírito crítico .

Especial atención merece -sobre todo nun ámbito con pouca tendencia á lectura- a prensa periódica, coa súa variedade de tipos de texto e estilos de linguaxe, así como co seu peculiar código.

A construción de modelos escolares destes medios será un método importante para afondar no coñecemento de diversos contidos: a elaboración de noticias ou entrevistas, a produción de textos publicitarios, etc., xerarán actividades variadas e motivadoras.

O traballo sobre os medios de comunicación permite ademais a observación de fenómenos relacionados coa socioloxía das linguas: emprego dunha ou outra lingua, interferencias lingüísticas...

Estratexias metodolóxicas.

A mellor maneira de enxertar na programación de aula toda esta variedade de achegamentos á lingua é integrando a **construción de textos**, tal e como explicamos na presentación [A construír textos \(pequenos grandes proxectos\)](#), na **aprendizaxe baseada en proxectos**, que podemos encontrar formulada teoricamente na wiki [Proyectosparaaprender](#).

Partindo desta metodoloxía de traballo, faremos unha tentativa de integrar todos os contidos en función de **proxectos textuais** que o alumnado debe construír, de maneira que fagamos un achegamento a todas as modalidades da competencia lingüística: interaccionar, falar, escoitar, escribir e ler. Ademais, na organización de cada proxecto reforzaremos a interiorización por parte do alumnado das fases de elaboración de calquera produto textual: planificación, produción e revisión, así como o uso de borradores, esquemas previos, avaliacións intermedias, etc.

O recurso a **dinámicas de traballo cooperativo** favorecerá a aprendizaxe de todos os contidos relacionados coa **interacción oral**, así como a utilización da conversa e o diálogo como base do achegamento aos diferentes proxectos.

As Profesoras do Departamento participan no **Plan de Formación Permanente en Centros** que organiza o centro, polo que toda a programación de aula pode ser submetida a modificacións en función das prácticas en aula relacionadas co programa formativo.

Seguindo esta proposta, o curso 22-23 foi estruturado en base a proxectos documentais. Debemos ter en conta a receptibilidade do alumnado para a implantación

deste sistema metodolóxico, que será adaptado e modificado en función dos contextos de aula que encontren e do desenvolvemento do PDI do centro ***A nosa terra: o abandono do rural:***

Proposta 2º ESO:

Proposta 2º ESO:

Proxecto 1: Somos raras!!

Este proxecto é transversal, pola súa singularidade, a todos os demais. É o proxecto que acolle e vehicula o Plan Anual de Lectura da materia: consiste nunha sesión dialogada (acompañada ou non do comentario e reelaboración escrita) sobre os capítulos do libro escollido como lectura común e curtametraxes asociadas a eles. Este proxecto atravesa todos os outros pois ten unha temporalización anual, cunha sesión quincenal dedicada. Desta maneira, ao longo do curso imos introducindo e incrementando contidos como: *As técnicas narrativas, orais e escritas. A caracterización das personaxes. A voz narrativa. A autobiografía e o diario persoal. Comentario de obras audiovisuais. Lectura de obras literarias. Búsqueda de información. Toma de notas e elaboración de apontamentos.*

Na parte final do curso elaboraremos unha vídeo-reseña que recolla unha valoración do libro lido, incluíndo contidos como *Información e opinión, O discurso expositivo, A Argumentación.*

Proxecto 2: Nací en Madrid a los dos días de edad

O produto final deste proxecto é a elaboración da propia autobiografía por parte de cada alumna e alumno, incluíndo contidos como *A entrevista, A narración, O texto expositivo, A efeméride.*

Proxecto 3: Manual para mamás e papás dummies

O produto final deste proxecto é a elaboración dunha guía sobre a adolescencia dirixida a nais e pais, incluíndo contidos como *O texto expositivo, Denotación e connotación, O Tecnicismo e a linguaxe científica.*

Proxecto 4: Cuando despertó...

O produto final deste proxecto é a organización dun certame de microrrelatos para todo o centro, vehiculado através da Biblioteca Escolar. Inclúe contidos como *A narración, O texto instrutivo, O tabú e o eufemismo..*

Proxecto 5: A poesía sae à rúa.

O produto final deste proxecto é a organización dunha intervención poética na Vila de Cuntis, incluíndo a participación nun Obradoiro Poético ou Encontro cunha Poeta. Inclúe contidos como *O xénero lírico. Denotación e Connotación. A Comparación e a metáfora. O ritmo.*

Proposta 4º ESO:

Proxecto 1: Tristes guerras tristes

Este proxecto é transversal, pola súa singularidade, a todos os demais. É o proxecto que acolle e vehicula o Plan Anual de Lectura da materia: consiste nunha sesión dialogada (acompañada ou non do comentario e reelaboración escrita) sobre os capítulos do libro escollido como lectura común e escenas televisivas ou cinematográficas asociadas a eles. Este proxecto atravesará todos os outros pois ten unha temporalización anual, cunha das tres sesións semanais dedicada. Desta maneira, ao longo do curso imos introducindo e incrementando contidos como: *As técnicas narrativas, orais e escritas. A caracterización das personaxes. A voz narrativa. Cultura de guerra, cultura de paz. Comentario de obras audiovisuais. Lectura de obras literarias. Procura de información. Toma de notas e elaboración de apuntamentos.*

Na parte final do curso elaboraremos unha curtametraxe sobre as refuxiadas de guerra, incluíndo contidos como *A linguaxe audiovisual, O diálogo, A metáfora visual, Tipos de Planos, O resume, A transliteración.*

Proxecto 2: Torre de Babel

O produto final deste proxecto é a elaboración de traballos académicos sobre comunicación animal e humana. Traballaremos contidos como *Tipos de comunicación animal, Linguaxe e Lingua, Os tecnicismos e a linguaxe científica, O texto Expositivo.*

Proxecto 3: Falamos de mil maneiras.

O produto final deste proxecto é a organización dunha exposición divulgativa: As linguas do mundo, incluíndo contidos como *Orixe das linguas, Familias lingüísticas, A Diversidade lingüística, O discurso argumentativo.*

Proxecto 4: Ui, que medo!!

O produto final deste proxecto é a escritura dun conto de ambientación romántica,

incluíndo contidos como *A narración literaria, O romanticismo, O heroe romántico, Literatura Popular, Historia Local.*

Proxecto 5: A pegada dos avós.

O produto final deste proxecto é a elaboración dunha crónica sobre a memoria da Guerra Civil en Cuntis, incluíndo contidos como *A entrevista, A reportaxe e a crónica, A investigación xornalística.*

Proxecto 6: Ceci n'est pas un poème.

O produto final deste proxecto é a elaboración dunha *antoloxía de poesía vangardista, traballando contidos como O collage, O caligrama, O haicu, Poesía Visual, Denotación e Connotación, A Comparación e a metáfora, O ritmo.*

Materiais e recursos didácticos que se vaian utilizar.

Un dos obxectivos do traballo por tarefas e en base a proxectos é que as producións do alumnado sexan os materiais de base para o traballo da materia, ou, doutra maneira, que a centralidade da materia estea nas súas producións e non en producións alleas. De aí nace a renuncia a utilizar libro de texto, de maneira que calquera documento necesario para a adquisición de coñecementos naza das necesidades e esixencias concretas do grupo e da pesquisa e das actividades ALFIN co alumnado.

En todo o caso, os materiais e recursos de carácter xeral que utilizaremos ao longo do curso serán os seguintes:

Selección de lecturas

- Dossieres teóricos: como non utilizaremos libro de texto, poderemos contar con apuntamentos e esquemas explicativos dos diferentes contidos.
- Libros completos, adecuados á idade e intereses do alumnado: lectura obrigatoria de dous por ano.
- Antoloxías de textos seleccionados: completos (relato, poesía) ou fragmentos.

Caderno de clase

Reflexo do esforzo, dos hábitos de estudo e do estilo de aprendizaxe dos

alumnos, constitúe un medio de avaliación de importancia, segundo xa se sinalou no lugar oportuno.

Materiais audiovisuais

Vídeos adecuados ao tema que se estea tratando, audicións de recitais de poesía ou de poemas musicados por autores contemporáneos, documentais, películas, seriais televisivos, curtametraxes, reportaxes, etc.

Xornais, revistas, cómics...

Recompilacións de exercicios de carácter específico

De revisión de temas, de ortografía, puntuación, corrección gramatical, relacións supra-oracionais...

Dicionarios

O alumnado ha de dispoñer dun na súa casa, adaptado ás súas necesidades. Haberá tamén un dicionario permanentemente na aula, para o seu emprego cotiá. Intentarase que os alumnos se familiaricen con diversos tipos de dicionarios (ideolóxico, etimolóxico, de sinónimos e antónimos, etc...).

TICS

- Na ESO temos incorporados todos os niveis ao programa **E_Dixgal**. Cada alumn@ contará cun computador de uso persoal e utilizaremos a **AULA VIRTUAL** para xestionar a materia.

- Blog do Departamento de Lingua Castelá e Literatura:
<http://lenguaal aire.blogspot.com/>

Biblioteca Escolar

Para as actividades ALFIN e como centro de recursos para a lectura utilizaremos a biblioteca do centro, que, como mínimo, estará dotada con cando menos un exemplar dos propostos na constelación literaria que terán un lugar propio e destacado de exposición.

Textos de apoio para as profesoras

- Propostas de programacións didácticas e proxectos curriculares.
- Guías didácticas.
- Guías de lectura.
- Revistas específicas.
- Cadernos monográficos de exercicios.
- Bibliografía adecuada a cada tema, sendo a básica que seguirá as docentes a que segue:

JOVER, Guadalupe: *Hablar, escuchar, conversar: teoría y práctica de la conversación en las aulas*. Editorial Octaedro. Barcelona, 2009.

JOVER, Guadalupe: *Un mundo por leer: Educación, adolescentes y literatura*. Editorial Octaedro. Barcelona 2007.

JOVER, Guadalupe: *Formación de palabras en español. Curiosidad por el lenguaje*. Editorial Octaedro. Barcelona 1999.

MORENO, Víctor: *Va de poesía. Propuestas para despertar el deseo de leer y escribir poesías*. Pamiela. Iruña 2004.

MORENO, Víctor: *El deseo de escribir*. Pamiela. Iruña 2004.

- Páxinas web con contidos específicos.

Recurso de especial relevancia nesta materia é o das **saídas didácticas**. Para iso programamos, ademais daquelas que podan xurdir ao longo do curso, as seguintes actividades:

- Obradoiro de Poesía: 2º ESO
- Iremos ao Cine: asistencia a unha representación cinematográfica 2ºESO
- *Iremos ao teatro*: todos os niveis.
- Visita Guiada á Illa de San Simón, 3º ESO, 4º ESO

7. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

Na avaliación dun proceso educativo deben valorarse, ademais dos resultados obtidos polo alumnado, todos e cada un dos elementos que o compoñen, porque a avaliación non só é o punto final do proceso, senón que forma parte do mesmo e pode contribuír decisivamente ao seu proveito se é realmente educativa. É dicir, a avaliación é un elemento máis do complexo proceso de aprender e ensinar, e ha de ser planificado e utilizado de acordo cos outros elementos que o conforman: os obxectivos, os contidos, as actividades e os propios métodos pedagóxicos.

En coherencia con isto, debemos de estar en disposición de ofrecer información sobre o proceso de ensino aprendizaxe dun estudante en calquera momento do proceso mesmo, isto é, en calquera momento do curso, sen necesidade de esperar á realización dunha “proba” que determine de modo categórico cal é o grado de consecución de obxectivos e de desenvolvemento das capacidades dun alumno ou alumna.

Deste xeito, sen esquecer que a cualificación é importante, non poderemos baseala exclusivamente nos resultados obtidos pol@ estudante nunha proba avaliativa global dos seus coñecementos, senón que deberá outorgarse de acordo cos seus

avances na aprendizaxe en relación cos obxectivos propostos, avances que haberá que observar día a día.

Esta información servirá, así mesmo, ao profesorado para reflexionar sobre o proceso de ensino que leva a acabo, reconducíndoo se fose necesario, e para orientar, en colaboración cos restantes profesores e profesoras do grupo, a acción tutorial, detectando problemas de aprendizaxe, de actitudes, aportando datos que axuden a un mellor rendemento do grupo, etc.

Fanse así necesarios tres tipos de avaliación, en función do momento en que se realizan:

× **Avaliación inicial ou diagnóstica:** realízase cada vez que se inicia unha nova etapa ou un novo ciclo. Consiste na elaboración dun historial do alumno: capacidades desenvolvidas, coñecementos previos, características específicas que poidan influír no rendemento académico... Ten como finalidade o coñecemento do alumnado e a prevención do fracaso escolar, e orienta ao profesorado en canto ao proceso máis adecuado na práctica docente. É importante evitar a clasificación do alumnado. A avaliación inicial permite, pois, valorar a competencia do alumnado sobre os coñecementos necesarios para iniciar calquera proceso de ensino aprendizaxe.

× **Avaliación formativa ou cualitativa:** valora a progresión do alumno en relación cos obxectivos e contidos establecidos e lévase a cabo de forma continuada. Supón o seguimento, día a día, da evolución do alumnado e proporciona a información que permite realizar os axustes necesarios dos diversos compoñentes curriculares ao ritmo particular de aprendizaxe.

× **Avaliación sumativa ou cuantitativa:** valora os resultados da aprendizaxe, ao acabar o proceso, para comprobar o grado en que se alcanzaron os obxectivos. A finalidade da avaliación sumativa é determinar o grado de éxito do proceso educativo.

Contemplaremos unha avaliación formativa que se baseará no grao de consecución, en termos de capacidades, dos obxectivos sinalados.

Neste apartado cualificaranse:

- ✓ As tarefas diarias (na aula e na casa)
- ✓ Os traballos demandados. Debe cumprirse o prazo de entrega; de non ser así, baixarase a cualificación.
- ✓ Probas orais. Débese demostrar a capacidade de expresión oral requirida para cada nivel.

Contaremos unha **avaliación sumativa** que se realizará cada trimestre. A avaliación do alumnado, será obxecto de un seguimento continuo e individualizado, así

como da avaliación do grupo e da relación entre cada estudante e o conxunto no que se integra. Para a consecución da correspondente cualificación numérica trimestral e anual (ordinaria):

- Realizaranse probas en cada avaliación, tanto escritas como orais, que recollerán tanto aspectos conceptuais como procedimentais. A elas sumaranse os Proxectos de Aula cos que farán media ponderada $[(2 \cdot \text{Proba} + \text{Proxecto}) / 3]$. A súa porcentaxe na cualificación será do 70% .
 - Cando o alumnado participe en proxectos de aprendizaxe cooperativa a cualificación individual dos mesmos resultará da media entre a cualificación do produto final e a cualificación d@ alumn@ en traballo cooperativo, segundo as rúbricas correspondentes.
- Traballo e participación na clase, valorándose o esforzo, realización satisfactoria dos proxectos propostos, presentación do material e realización das actividades de aprendizaxe e reforzo, equivalente ao 15% da nota.
- **Caderno de campo:** á escrita e entrega do **Caderno de Campo** corresponderalle un 15% da cualificación na materia. O *caderno* é unha actividade diaria. Comezamos a sesión coa lectura dunha historia, ou o visionado dun vídeo, e a continuación lemos a tarefa do día anterior (partillar a tarefa co grupo será valorado positivamente) e propomos unha nova. Ao finalizar o primeiro trimestre, o alumnado que o desexe pode entregar para cualificación o seu *caderno*, escrito e decorado de maneira autónoma. A actividade é totalmente voluntaria en todos os seus pasos.
- Lectura de obras literarias: á lectura de tres obras literarias obrigadas corresponderalle un 10% da cualificación FINAL de curso.
 - A lectura de obras literarias con carácter voluntario, coa conseguinte realización dun traballo (videorecensión ou booktrailer) subirán a cualificación final até un 0,5 da nota por cada traballo.
 -

Nas **probos escritas** poderase reducir a nota até 1 punto por **erros graves considerados na rúbrica de Expresión Escrita**.

A avaliación final ordinaria será o resultado da progresión da aprendizaxe ao longo dos trimestres: Tomarase como base a cualificación da 3º avaliación (90%) e, como indicamos antes, nela se terá en conta as lecturas obrigatorias (10%), así como as tarefas

de reforzo e/ou ampliación realizadas no mes de xuño.

A Avaliación Final contará cunha PROBA FINAL para o alumnado que suspendera todas as avaliacións e unha PROBA PARCIAL para aquel alumnado que teña algún trimestre con un suspenso menor de 4. Para a proba, nos días previos, proporanse unha serie de actividades de reforzo relacionados con cada Unidade Didáctica e a adquisición dos contidos da mesma, dependerá dun exame no que se plasmará a aprendizaxe dos contidos mínimos e a consecución dos obxectivos programados, así como a adquisición do grao mínimo establecido nos estándares de aprendizaxe.

Para o resto do alumnado proporanse tarefas de reforzo e ampliación para poderen mellorar a súa cualificación.

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

A avaliación é, ante todo, un proceso para obter información, que, unha vez analizada, permita tomar decisións correctas para a mellora do proceso de ensino-aprendizaxe e corrixir aqueles problemas detectados, tanto no progreso do alumnado, como na metodoloxía empregada, nos obxectivos propostos, nos contidos e, até, nos propios criterios de avaliación seleccionados. A avaliación ten que ser útil para o profesorado, pois debe permitirle coñecer a evolución na aprendizaxe do alumnado, descubrir os posibles problemas e establecer as medidas para corrixilos. Por todo isto, hai que buscar uns instrumentos de avaliación adecuados á metodoloxía empregada na aula, e aos diferentes tipos de contidos, e que, ao mesmo tempo, aporten unha información significativa para @ alumn@ e para a profesora.

Todo iso fai necesario recorrer a uns instrumentos variados, flexibles e abertos que contemplan non só o estado de habilidades do alumno, senón tamén a súa evolución. Estes instrumentos variarán dependendo dos distintos obxectivos que se pretendan traballar:

– Observación sistemática:

A través deste instrumento o profesorado pode avaliar contidos de todo tipo, conceptuais, procedimentais e actitudinais: respecto e participación na clase, traballo en grupo, capacidade de observación e atención, constancia e tenacidade no traballo diario, intervencións na clase, participación en actividades de grupo, expresión oral, interese e curiosidade polos contidos... A recollida de información pódese realizar de diferentes formas, empregando unhas ou outras segundo o tipo de contidos que se traballen: diagramas de observación, diario de clase, escalas de observación...

Con respecto à cualificación final, os negativos (incumprimento de prazos na entrega de tarefas, ausencia de traballo na aula ou na casa, incumprimento reiterado das regras de interacción, intervención e cortesía nos intercambios comunicativos) e positivos (realización de tarefas voluntarias, intervencións resolutivas de conflitos) recollidos no diario de clase restarán e sumarán respectivamente 0´1 puntos na cualificación final do trimestre.

- Caderno de clase:

É o instrumento de traballo básico do alumnado e polo tanto un documento valioso de avaliación. Nel pódese reflectir o uso de fontes de información, a expresión escrita, a constancia no traballo diario, a orde, a limpeza, a elaboración de esquemas, resumos, mapas conceptuais, a corrección de erros, o uso do dicionario, a ampliación do vocabulario, a ortografía, a presentación... O alumnado debe levalo a clase diariamente e telo sempre dispoñible para a súa revisión.

- Caderno de Campo:

Será un dos instrumentos básicos de avaliación para a aprendizaxe baseada en proxectos: incluírá aquelas tarefas escritas solicitadas a cada alumn@ pola profesora ao longo do curso. O alumnado terá sempre a posibilidade de revisalas e melloralas, incluíndo sempre no caderno as diferentes versións de cada tarefa. O caderno ten como obxectivo principal fomentar no alumnado o interese por mellorar e revisar as súas producións.

- Produtos finais dos proxectos:

A aprendizaxe baseada en proxectos busca a realización dun produto final: una presentación informática, un blog, unha wiki, un mural, un kamishibai, unha videocreación, etc.

- Rúbricas

Para a avaliación de tarefas e produtos, a profesora elaborará rúbricas con descritores de competencias coas que medir a calidade dos traballos. Contamos con tres rúbricas básicas que achegamos en anexo: para a avaliación da expresión escrita, para a avaliación da exposición oral dunha presentación, e para a avaliación do traballo en equipo.

Ademais, para cada un dos proxectos, elaboraremos, EN CONXUNTO CO ALUMNADO, a rúbrica para a revisión do produto final, integrando así o instrumento de avaliación nas tarefas de aula e familiarizando ao alumnado coas técnicas e criterios de avaliación, cousa que facilitará o seu proceso de auto-avaliación.

- Probas escritas:

Son adecuadas, sobre todo, para contidos de carácter conceptual e procedimental. Este tipo de probas poden ser moi variadas, dependendo do tipo de contido que se queira avaliar. Débense buscar probas adecuadas á metodoloxía empregada, que non busquen unha repetición literal dos contidos expostos na aula, senón que supoñan un exercicio de síntese, de comparación, de resolución de problemas, deanálise... É necesario para @alumn@ que se enfronta a este tipo de probas exercitar a memorización dos contidos, pero tamén desenvolver outras capacidades como a comprensión e a expresión. Estas probas están especialmente indicadas para a asimilación e comprensión dos contidos específicos da área e para a comprobación das lecturas esixidas, e poderán presentar textos a partir dos que se establezan preguntas que fagan referencia ós contidos desenvolvidos no trimestre, e mesmo preguntas de comprensión lectora: identificación do tema, actitude d@ autor/a, a inferencia textual, resumo, identificación de ideas...

Procuraremos facer, cando menos, unha proba por trimestre, dependendo sempre da evolución dos proxectos documentais.

- Fichas de lectura:

Permiten coñecer a capacidade de análise e comprensión do alumnado e certos contidos de carácter conceptual, procedimental e actitudinal, e favorece o uso da biblioteca. As fichas de lectura poden ser recollidas en formatos diferentes: vídeo-reseña ou booktrailer.

Para a avaliación de lecturas voluntarias, será este o instrumento utilizado, podendo acrescentar a cualificación final con até unha puntuación de 0'5 por vídeo-recensión elaborada.

- Autoavaliación:

O alumnado, como xa comentamos no apartado da rúbrica, pode realizar a súa autoavaliación, ao finalizar cada unidade didáctica e cada trimestre. Unha das actividades das que se poden obter datos reveladores neste sentido pode ser a cumprimentación dun cuestionario no que cada alumno indique o seu grado de satisfacción con respecto ao proceso: se cre que aprendeu suficientemente, que grado de dificultade ten para el a materia, que dificultades atopa ao traballar determinados contidos, cal considera que foi o seu rendemento, cales poderían ser as causas dun rendemento insatisfactorio, se recibiu instrucións claras e completas, que suxestións aporta ou que compromisos fíxase para mellorar aquel, etc. Será utilizada sobre todo para reflexionar sobre os traballos en equipo e o portfolio.

- Outros instrumentos específicos:

Utilizaranse para a valoración doutro tipo de actividades máis específicas encamiñadas ao desenvolvemento de contidos puntuais, sempre dirixidas á consecución dos obxectivos da área e aos obxectivos da etapa.

Todos os instrumentos de avaliación intentan recoller aquelas actividades encamiñadas ao desenvolvemento integral do alumnado, sen esquecer os contidos de carácter actitudinal, como o interese, o respecto, a solidariedade... e os temas transversais que percorren esta programación. A súa valoración é importante para concederlle o prestixio académico do que gozan outros tipos de contidos, como os conceptuais, que foron case os únicos valorados pola comunidade educativa durante tantos anos. Os contidos actitudinais poderán ser avaliados polo profesorado mediante a observación directa e cotiá, na aula, das actitudes manifestadas por cada alumna ou alumno: o interese que demostre ao esforzarse en corrixir un hábito lingüístico inadecuado, a participación nas diversas actividades de clase, a atención que presta, o respecto cara as demais persoas, etc.

8. ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES.

Para o alumnado de 2ºESO e 4ºESO coa materia pendente dos anos anteriores propomos a realización de tarefas con tres entregas, coincidentes coas avaliacións trimestrais seguindo cadernos de escrita creativa propostos polas profesoras. Se o alumnado non entrega as tarefas, ou as entregas non acadan os mínimos esixíbeis, poderá presentarse á Proba de Avaliación Final de Materias Pendentes na data que estableza o centro.

REALIZACIÓN DE ACTIVIDADES DE REFORZO NO CURSO NO QUE ESTÁN INTEGRADOS

O alumnado recibirá especial seguimento desde a avaliación inicial do curso. Unha vez corroborado o seu baixo nivel de desenvolvemento da competencia lingüística en castelán na avaliación inicial (ou, de non ser así, en calquera outro momento do curso), o alumno recibirá reforzo educativo, consistente na realización de actividades extra (a maiores das que se pon ó resto do grupo) que incidan especialmente nos contidos mínimos esixíbeis a través de fotocopias de actividades de cadernos de reforzo e repaso en cada nivel (na biblioteca do departamento dispoñemos de material didáctico variado

para iso). Ademais, de ser posible polo horario individual dos docentes en cuestión, procurarase estar a disposición do alumnado durante algún recreo para que se lle formulen preguntas, dúbidas ou se lle pida axuda na realización dos exercicios da materia.

Medidas de carácter metodolóxico, co alumnado que presente máis dificultades son as que seguen:

- Facer explicacións individuais unha vez feita a xeral.
- Non entregar nunca unha proba completa: dividila en partes para non bloquear @alumn@.
- Dar apoio visual en exercicios e probas.
- Dividir as probas en dúas partes e realízalas en diferentes sesión.
- Comprobar que @alumn@ comprende as preguntas.

9. DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS A ADOPTAR EN FUNCIÓN DOS RESULTADOS.

Desde o comezo do curso e ata dúas ou tres semanas despois, aproximadamente, os docentes adicarán as clases a coñecer o nivel académico inicial dos seu novo alumnado a través de distintos procedementos:

- Intercambios orais co alumnado: seguindo o modelo de pregunta
 - Resposta, diálogos, debates, presentación persoal de cada @alumn@ diante do grupo, comentarios orais e en voz alta sobre un texto lido na aula.
- Observación do traballo do alumnado na aula e da súa calidade.
- Análise e revisión das producións do alumnado:
 - caderno de clase
 - actividades creativas: redaccións, poemas, entrevistas ficticias, murais
 - pequenos traballos sobre fragmentos de textos literarios lidos na aula.
- Proba escrita, específica da avaliación inicial, na que se pregunten cuestións relativas ós contidos mínimos esixibles no curso anterior e que implique a posta en práctica das competencias clave (especialmente as máis relacionadas coa materia de Lingua Castelá e Literatura, como: as competencias lingüística, social, cultural e artística ou de aprender a aprender). Nesa proba figurarán, como modelo recomendable de avaliación, un texto (ou máis) sobre o que se realizarán preguntas de comprensión e

localización de información, cuestións de coñecementos lingüísticos (léxico, semántica, sintaxe) e de literatura (sobre algún autor ou obra fundamental da historia da literatura en lingua castelá). A corrección desa proba específica de avaliación inicial non suporá unha nota cuantitativa para o alumno, pero si cualitativa.

Comentaráselle por escrito a cada alumno os conceptos ou procedementos que debe traballar máis de cara ó curso no que se atopa e, dependendo da gravidade da falta de coñecementos e do rendemento académico nesta materia en cursos anteriores, contemplarase a posibilidade de integrar a determinado alumnado nun programa de reforzo educativo na materia.

10. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.

MEDIDAS PARA O ALUMNADO CON DIFICULTADES NA APRENDIZAXE

O alumnado que presente un baixo grao de desenvolvemento da competencia lingüística en castelán recibirán un reforzo educativo – semellante ó dos alumnos repetidores coa materia de lingua castelá suspensa-, que consistirá en:

- Facilitar semanalmente ó alumnado actividades de repaso e reforzo da materia (a través de fotocopias do material didáctico oportuno ou de fichas de elaboración propia), que incidan especialmente no grao mínimo establecido para a consecución dos estándares.

- Corrixir semanalmente esas actividades e devolvérllas ao alumnado cos comentarios oportunos para que detecte os seus erros e sexa máis consciente do seu proceso de aprendizaxe.

- Se é posible polo horario da docente, procurará estar dispoñíbel durante un recreo á semana para ofrecerlle ao alumnado a posibilidade de propor dúbidas, preguntas, ou recabar a súa axuda na realización das tarefas da materia.

Entre os obxectivos que se perseguen con ese reforzo figuran:

Obxectivo 1: Comprender discursos orais e escritos.

DIFICULTADES	ACTIVIDADES PARA SUPERALAS
*Deficiente lectura mecánica	*Ler en voz alta, con entonación e ritmo adecuados, textos de extensión reducida.
*Deficiente lectura comprensiva	*Ler textos breves en silencio primeiro e logo en voz alta, para expresar a continuación a idea principal. *Realizar actividades de comprensión previas á lectura e durante a mesma
*Deficiente lectura expresiva	* Ler en voz alta textos poéticos e teatrais, co ritmo, velocidade e entonación que mellor se axusten ao contido.
*Mala pronunciación	*Ler en voz alta textos alleos (poéticos especialmente) e propios. * Realizar breves exposicións orais sobre calquera tema
*Falta de vocabulario	*Facer exercicios de léxico e semántica, especialmente

	definición. *Realizar as actividades académicas coa axuda sempre dun dicionario
--	--

Obxectivo 2: Utilizar a lingua (oral e escrita) para expresarse de forma coherente e adecuada.

DIFICULTADES	ACTIVIDADES PARA SUPERALAS
*Escaso dominio da ortografía.	*Realizar actividades específicas sobre acentuación, puntuación ou erros ortográficos. *Levar un rexistro persoal de erros ortográficos. *Facer exercicios específicos de lectura, escritura e ditado para a fixación visual das palabras que máis soen causar os seus erros.
*Desorde do discurso.	*Realizar breves exposicións orais e escritas con esquemas previos.
*Incapacidade para adecuar o rexistro lingüístico á situación comunicativa.	*Corrixir, por inadecuadas, as expresións vulgares e de xergas. *Reprimir todo tipo de insultos, tacos e frases malsoantes.
*Dificultade para expresar pensamentos e sentimentos.	*Contar oralmente ou por escrito historietas gráficas mudas. *Continuar os textos lidos, intentando imitar o seu estilo. *Explicar oralmente os textos literarios lidos e os recursos que conteñen. *Propoñer redaccións sobre aspectos cotiáns da súa vida e de carácter introspectivo e persoal.
*Falta de adestramento no uso da linguaxe corporal.	*Propoñer actividades con linguaxes non verbais: xestual, mímico e plástico. *Esixir actitudes e posturas correctas na aula.
*Uso desmedido de "muletillas".	*Corrixir o inicio e o desenvolvemento das conversacións e exposicións orais, para evitar o abuso das muletillas e os silencios que cortan a fluidez do discurso. *Traballar os nexos textuais.

Obxectivo 3: Utilizar a lingua para buscar, seleccionar e procesar información e para redactar textos propios do ámbito académico.

DIFICULTADES	ACTIVIDADES PARA SUPERALAS
*Escaso manexo das fontes de información.	*Elaborar traballos sinxelos de investigación, para que vaian afacéndose á correcta utilización das fontes de información.
*Pouco dominio de técnicas de traballo intelectual	*Utilizar continuamente as técnicas esenciais de aprendizaxe: subliñado, esquemas, cadros, resumos, títulos, etc
*Descoñecemento do manexo de dicionarios e enciclopedias.	*Localizar e manexar diversos tipos de dicionarios e enciclopedias na biblioteca do centro. *Realizar actividades e xogos con dicionarios e enciclopedias.
*Descoñecemento da utilización e Internet	*Utilización dos computadores para practicar a xestión de programas básicos e a navegación pola rede.

Obxectivo 4: Aplicar os coñecementos sobre a lingua e as normas de uso.

DIFICULTADES	ACTIVIDADES PARA SUPERALAS
*Ignorancia da terminoloxía lingüística esencial	*Ir proporcionándolles un vocabulario dos termos lingüísticos esenciais, definidos con claridade e precisión. *Aprendizaxe memorístico dos conceptos gramaticais *Empregar un método inductivo, partindo de realidades lingüísticas concretas, para chegar, por abstracción, ós conceptos
*Rexeitamento da materia de lingua, cando se reduce a pura gramática	*Equilibrar o tempo adicado ó uso da lingua, á gramática, á literatura e á lectura. *Perseguir o obxectivo de coñecer os mecanismos da lingua para mellorar o seu uso.

Obxectivo 5: Facer da lectura fonte de pracer, de enriquecemento persoal e de coñecemento do mundo.

DIFICULTADES	ACTIVIDADES PARA SUPERALAS
*Escaso uso da lectura con finalidade lúdica	*Dispór na aula ou na biblioteca do centro de libros atractivos adecuados á idade e intereses do alumnado. *Explicar aos/ás compañeir@s os libros que máis lle gustaron.
*Rexeitamento das grandes obras da literatura	*Seleccionar fragmentos de textos apropiados á súa idade, capacidades e intereses. *Fomentar a asistencia a representacións teatrais e recitais. * Poñer á súa disposición coleccións e versións adecuadas á súa idade.

11. CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS EN CADA CURSO

Ao longo do curso, nos trimestres nos que está previsto abordar determinados contidos e os seus estándares de aprendizaxe, traballaranse os seguintes elementos transversais vencellados a eles:

Comprensión lectora e expresión oral e escrita:

É unha das bases fundamentadoras da materia. Ten espazo e tarefas específicas en cada un e todos os proxectos de aula. A metodoloxía de traballo escollida (traballo en equipos cooperativos e sesión dialogadas) outorga un protagonismo especial a estes elementos.

O emprendemento:

Incidirase especialmente no espírito emprendedor de personaxes de textos comentados na aula ou propostos como libro de lectura obrigatoria, avaliando positivamente o seu desexo de vivir novas aventuras, aprender novos coñecementos ou

participar en proxectos interesantes para o seu futuro persoal e/ou profesional. Novamente, o traballo en equipos cooperativos, artellando proxectos que buscan a consecución dun obxectivo final, un produto, marcan tamén a presenza transversal do emprendemento.

A comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación:

Todo o referido a às tecnoloxías da información e a comunicación está recollido nas **aportacións desta materia ao Plan TIC**.

A igualdade efectiva entre homes e mulleres:

As constelacións literarias escollidas traen á aula a reflexión crítica sobre a discriminación de xénero no cánone literario e a construción de roles sexistas. Traballarase co alumnado as connotación sexistas no uso da lingua e fomentarase usos alternativos que visibilicen a muller nos textos.

Prevenición da violencia de xénero, da violencia terrorista e de calquera forma de violencia:

O alumnado reflexionará sobre as consecuencias negativas de calquera forma de violencia a través de lecturas que aborden períodos históricos bélicos ou relacións humanas marcadas polo recurso á violencia. Fomentarase, polo tanto, o rexeitamento de todos os procesos violentos na interacción entre persoas e pobos.

Para iso, as constelacións literarias “Somos raras”, “Amores contrariados” e “Tristes guerras tristes” resultan de grande interese, pois pode ser avaliado de maneira crítica e en contrapunto con outras lecturas, o respecto ás identidades individuais en 2ºESO, a violencia de xénero e os mitos do amor romántico en 3ºESO e as consecuencias dos conflitos bélicos na vida das persoas, en 4º ESO.

Educación e seguridade viaria:

A lectura de textos nos que estean moi presentes viaxes ou desprazamentos dos personaxes ao longo da historia permitirá lembrar a importancia dunha boa rede de comunicacións para o desenvolvemento dunha sociedade, pero tamén a necesidade de cumprir as normas de circulación (tanto como condutoras como peóns).

Educación para a convivencia e para a paz:

Traballarase a importancia do diálogo e da palabra para evitar e solucionar conflitos cotiáns, fomentando un ambiente de aula democrático e respectuoso cos dereitos das persoas. A lectura de textos literarios cunha historia que se desenvolve durante unha guerra ou un conflito armado permitirá salientar os beneficios de vivir en paz, promovendo o respecto e a tolerancia como base imprescindible para unha boa

convivencia entre individuos e colectividade humanas.

Educación artística:

A lectura dalgúns poemas e fragmentos de obras significativos da historia da literatura en lingua castelá tentará despertar nos alumnos a conciencia e a creatividade artísticas. Buscarase a inteacción con outras artes (pintura, escultura, música, cinema, etc.) para facilitar o achegamento às mesmas por parte do alumnado.

Educación para o consumo:

O contraste entre as escasas necesidades de consumo de roupa ou comida por parte de personaxes de textos literarios situados en épocas pasadas e o excesivo consumismo na sociedade contemporánea permitirá comprobar aos alumnos o innecesario dalgúns produtos que hoxe se mercan habitualmente.

12. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES DO DEPARTAMENTO

Saída didáctica: Salón do Libro Infantil e Xuvenil de Pontevedra: nivel por determinar.

Saída didáctica: Imos ao teatro. Tentaremos organizar unha saída teatral para cada nivel.

Para 2º ESO:

Graffiti e Poesía: Obradoiro de poesía con Dores Tembrás.

Intervención Poética de Rúa. Na vila de Cuntis.

Saída didáctica: Imos ao Teatro

Para 4º ESO

Saída didáctica: Imos ao Teatro.

Saída didáctica : Illa de San Simón.

13. MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA EN FUNCIÓN DOS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA.

POR PARTE DAS DOCENTES

Ao longo do curso e, de maneira especial, despois de cada avaliación, os integrantes do Departamento reuniremonos para comentar os resultados académicos

acadados polo noso alumnado e as circunstancias (na aula, no centro, nas familias...) que condicionaron positiva ou negativamente a súa obtención.

A partir desa análise e posta en común dos docentes, poderanse adoptar decisións relativas a cambios na secuencia temporal dos contidos, nos contidos básicos que se deben reforzar, nas actividades de atención á diversidade que se deben propoñer ou nos criterios de cualificación.

Asemade, tamén contemplamos a posibilidade de realizar enquisas anónimas ós alumnos sobre distintos aspectos da nosa materia e do propio labor educativo dos docentes, no tocante a: qué contidos lles resultan máis ou menos difíciles e por qué, cómo se lles podería motivar máis cara os estudos, se comprenden a explicación recibida da materia, se cren que adican tempo suficiente ó estudo, etc.

Da análise deses datos pódense obter conclusións que aconsellen algúns cambios na programación didáctica sobre a metodoloxía ou a gradación dos contidos.

POR PARTE DO ALUMNADO

O alumnado tamén pode valorar o proceso de ensino-aprendizaxe a través de indicadores como os seguintes:

I. Como traballamos en clase de...? (Resposta a escoller: Moi pouco / Pouco / Algo / Bastante / Moito)

- Entendo á profesora cando explica.
- As explicacións parécenme interesantes.
- As explicacións parécenme amenas.
- A profesora usa outros recursos ademais do libro.
- Pregunto o que non entendo.
- Realizamos tarefas en grupo.
- Utilizamos as novas tecnoloxías na aula.

II. Como son as actividades?

- As preguntas correspóndense coas explicacións.
- As actividades están claras na súa formulación.
- As actividades corríxense en clase.
- As actividades, en xeral, son interesantes e participativas.
- A profesora manda demasiadas actividades.

III. Como é a avaliación?

- As preguntas das probas escritas están claras.
- Aquilo que me preguntan foi explicado en clase.

- Teño tempo suficiente para contestar as preguntas.
- Fago demasiadas probas escritas.
- As notas das probas escritas serven para comprobar o que aprendín.
- As probas escritas, despois de corrixidas, revísanse e comprópanse logo na clase.
- Valórase o meu comportamento na aula, a miña actitude cara á materia e a calidade do meu traballo na casa
- Creo que, en xeral, a valoración do meu traballo é xusta.

14. **CONTRIBUCIÓN A PROXECTO LECTOR**

PLAN ANUAL DE LECTURA.

A configuración do Plan Lector garda relación directa coa proposta metodolóxica para ensinar a literatura. O noso obxectivo será formar lectores e lectoras competentes, entendendo por isto o cumprimento de tres obxectivos:

- ✓ A conformación dun novo tipo de cidadanía inclusiva e cosmopolita, paritaria e democrática.
- ✓ A contribución ao esclarecemento da condición humana, percibindo aquilo que nos fai esencialmente iguais e diversos aos seres humanos.
- ✓ A recuperación da palabra e a imaxinación como instrumentos para a construción da personalidade.

Para lograr estes obxectivos utópicos, é preciso mudar as maneiras de traballar a lectura nas aulas; conseguir facer dela un instrumento para a reflexión, o debate e o pensamento crítico.

Durante o curso 2016-2017 comezamos a introducir nos nosos cursos a metodoloxía das [constelacións literarias](#), comezando en 1º da ESO, en 3º ESO e no resto dos niveis en función das circunstancias concretas de cada grupo. En todo o caso, planificamos as constelacións coa idea de conformar un ciclo global que abarque toda a etapa educativa de secundaria.

Visitas á biblioteca para a realización de actividades de consulta de fondos. En primeiro e serán desenvolvidas actividades de Educación Documental.

As constelacións literarias.

Unha [constelación literaria](#) consiste nunha agrupación de lecturas seguindo un criterio interpretativo, sexa temático, sexa de xénero, que inclúe na selección obras

literarias de diferente autoría, épocas e xéneros.

A *constelación literaria* debe atender aos seguintes criterios:

- Que parta d@s adolescentes, incluíndo obras que podan comprender, única maneira de evitar que adquiran xuízos de valor de cuxa elaboración non son partícipes.
- Que se establezan sen acotacións xeográficas: que non inclúan só obras da literatura española.
- Que sexan abertas e flexíbeis, o que quere dicir que unha mesma obra pode pertencer a dúas ou máis constelacións diferentes e permite moitas e diversas aproximacións.
- Que vaian acompañadas da formulación explícita dos criterios de selección das obras.
- Que permitan a lectura en contrapunto con outro tipo de discursos (cine, televisión, videoxogos...).
- Que teñan como finalidade contribuir á urdime interior –cognitiva, estética, moral e afectiva- de quen as contempla.

As Constelacións seleccionadas son as seguintes:

2ºESO: Somos rar@s.

4ºESO: Tristes Guerras tristes.

A secuenciación do traballo é como segue:

- Presentación ao alumnado da constelación: a profesora elaborará *trailers* (ppt, selección de textos) nos que achegarán cada unha das obras seleccionadas ao alumnado.
- Selección da lectura compartida: unha vez presentadas as obras, cada grupo escollerá unha delas como lectura compartida, sobre a cal se traballará, con actividades de diálogo e creación literaria, unha vez por semana. En 1ºESO a lectura compartida será substituída pola interacción oral partindo de mitos gregos e historia da arte. Será escollida unha sesión semanal fixa adicada a escoitar, narrado pola profesora, un mito e comentar, toda a clase, algunha obra artística (pintura, escultura) relacionada co mesmo. Combinaranse así a práctica da oralidade, a educación literaria e a educación artística e estética.
- Selección de lecturas individuais: cada alumno e alumna seleccionará dúas obras da constelación (como mínimo) para lectura individual. É obrigado demostrar a lectura delas nos prazos marcados pola docente para aprobar a materia.

- Lecturas voluntarias: Sobre cada obra será elaborado un traballo de argumentación oral en formato audiovisual para incorporar ao blog da Biblioteca Escolar. Pode ser un booktrailer ou unha vídeo-reseña.

Bibliografía específica:

Jover, Guadalupe: *Un mundo por leer. Educación, Adolescentes y Literatura*. Octaedro. Barcelona 2007.

Jover, Guadalupe (coordinadora): *Constelaciones Literarias. Sentirse raro. Miradas sobre la adolescencia*. Bibliotecas Escolares de la Provincia de Málaga. Boletín de Información de Apoyo. Separata 35. Febrero 2009.

15. CONTRIBUCIÓN AO PLAN TIC

Para o desenvolvemento dos proxectos será imprescindible obter información utilizando as novas tecnoloxías; algún dos produtos finais requirirán o uso de recursos audiovisuais. O blog de aula e o da biblioteca escolar servirán de contedores para os produtos audiovisuais elaborados polo alumnado ou utilizados para a exposición de novos contidos.

As Tecnoloxías da Información e a Comunicación deben ter ampla presenza na clase de lingua, como elemento básico que son de comunicación e información na sociedade actual. As TIC serán abordadas na materia da seguinte maneira:

- Elaboración de traballos de investigación usando como fonte de información formatos dixitais.
- Presentación oral de traballos con apoio audiovisual elaborado polo alumnado: (uso de power-point, movie-maker e outros programas similares).
- Uso dos equipos EDIXGAL e da AULA VIRTUAL correspondente para a realización de tarefas e traballos en grupo e como contendor de recursos.
- Uso como recurso didáctico do blog do Departamento (<http://lengualaire.blogspot.com/>), tanto para colocar materiais dirixidos ao alumnado como os elaborados polo mesmo.

16. CONTRIBUCIÓN AO PLAN DE CONVIVENCIA

A mellor contribución da materia a Plan de Convivencia céntrase en dous elementos transversais à mesma:

A metodoloxía escollida: o traballo en base a proxectos e recorrendo a dinámicas de grupo cooperativas favorece o tratamento entre iguais, contribúe a unha mellora do

auto-concepto do alumnado e a comprensión de que nun ambiente de traballo colaborativo e non competitivo diminúen os conflitos e aprendemos a xestionalos.

A importancia do diálogo e da palabra para evitar e solucionar conflitos cotiáns, fomentando un ambiente de aula democrático e respectuoso cos dereitos das persoas. Centrar as clases na conversa e no diálogo axuda a desenvolver estratexias para minimizar o dano cando nos comunicamos con outras.